

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВА БІБЛІОТЕКА. Ч. 151.

КАНДИДАТ.

КОМЕДІЯ В ТРЬОХ АКТАХ.

Написав

Др. Яків Невестюк.

ЛЬВІВ, 1911.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

КАНДИДАТ

ИЗДАНИЕ

В. И. ВЕРНИКОВ

2012
В. 2204

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВА БІБЛІОТЕКА. Ч. 151.

КАНДИДАТ.

КОМЕДІЯ В ТРЬОХ АКТАХ.

Написав

Др. Яків Невестюк.

ЛЬВІВ, 1911.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка.

1р

Збірка М. С. ВОЗНЯКА

**ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И- 36119**

НАКЛАДОМ

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ,
зареєстрованої спілки з обмеженою порукою у Львові.

и 15495

Президія ц. к. Намісництва у Львові дозволила рескриптом із дня 7 X, 1898, ч. 10.719 виставляти сю штуку.

Передне слово.

Наша драматична література не богата ще на добрі пєси з трівкою літературною вартістю, тому кожда пєса, що видержить критику, повинна бути пожаданим явищем на сцені нашого народного театру. На жаль не всі пєси, хоч написані таки подавно, відомі і доступні нашій публиці. Одну з них, комедію д-ра Я. Невестюка п. н. »Кандидат«, нагороджену на конкурсі Краєвого Виділу, витягаємо тепер із забуття і друкуємо, маючи повну надію, що вона буде постійно являти ся від тепер на наших аматорських сценах, хочби задля легкої сценерії та невеликого числа дієвих осіб. Щож до її літературної вартости, то ось що писав про неї проф. М. Грушевський, член конкурсової комісії, в »Зорі« (1896 р., ст. 97, у статі: »Українсько-руські драми на сьогорічнім конкурсі галицького Виділу краєвого«):

»З інших пєс »Кандидат«, комедія в трьох діях д-ра Як. Невестюка, може мати чи не найбільший успіх на сцені, бо переводить акцію серед сучасної галицької інтелігенції і бере цілком нову тему.

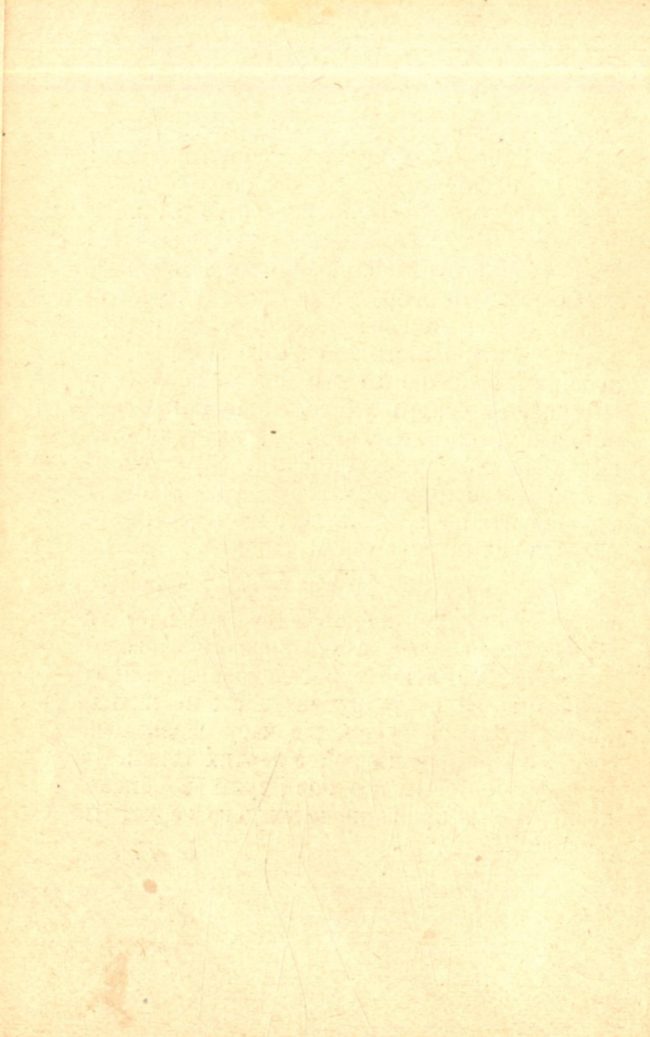
Адвокат Мекелита кандидує на посла до сойму і для агітації їздить по краю. Рівночасно знаходить ся кілька кандидаток на паню меценасову. Родина панського управителя Страшинського, запросивши Мекелиту в гостину, сподіваєть ся при сій нагоді причарувати його одною з своїх доньок. З таким же заміром прибуває до Страшинських пані Козовська, удова: вона спекулює на політику, удає агітаторку в інтересах Мекелити й привозить з собою двох селян. Та з них один — Грабар зараз же починає різати *verba veritatis* Мекелиті, що піддаєть ся впливови панської Капуї. Не вважаючи на те, п. Козовська з своєю політикою цілком опановує меценаса й вириває вже в нього освідчене, але сю справу розбиває смілим атакoм п. Страшинська, оголосивши п. Козовську зарученою за иншого аспіранта, а до того прилучаєть ся й Грабар, що зраджує політичні подвиги п. Козовської, й вичпавши добру науку меценасови, вириває його з панських покоїв та везе на агітацію по селах.

Автор мав на меті висміяти »заступників народа«, показавши їх такими легкодухами, готовими до збоченя з своєї політичної дороги на перший кив-морґ якої небудь добродійки, а в противність виставляє дійсного політика-селянина. Але сей контраст впадає в карикатуру — меценас

з своїм адютантом занадто вже легкодушні, і Грабар по просту може глузувати з них; аж трохи дивно, що він все таки уважає Мекелиту добрим матеріалом на посла: атже не поїде він його адютантом і до сойму! Далі, акція розтягнена побічними деталями, занадто багато дано місця лицанням до п. Козовської її иншого аспіранта, — се все ослаблює суцільність та інтерес акції. З сих побічних щасливо за те випали сцени, де виступають боягуз учитель з паном Страшинським, що все боять ся, якби не стягнути на себе гніву старости. Брак викінчености й суцільности легко пояснити невинністю ще пера автора, що при тім показує місцями справжній талант».

До сих слів можемо додати хіба те, що авторови песи не довело ся таки набрати ліпшої вправности, а хто знає чи не завинили тут наші літературні відносини, в яких приходить ся песу друкувати аж по п'ятнадцятьох літах із чубком від часу відзначеня її на загальнім конкурсі. Упертих ідеалістів не багато на світі, а в нас і дуже їх обмаль, посмертне - ж признане не кожного заохотить до праці...

В. Г.

О С О Б И:

Іван Страшинський, пленіпотент дїбр графинї
Утрацінської.

Марія Страшинська, його жінка.

Мися
Муся
Зося

} їх доньки.

Марія Козовська, вдова по професорі з Росії.

Др. Осип Мекелита, адвокат і кандидат на
посла.

Кирило Білінський, студент медицини.

Ізидор Верховецький, юрист.

Хома Благодницький, старий суплент гімна-
зіальний.

Василь Боюн, народний учитель.

Сафат Слободчак, сивий дідусь.

Гриць Грабар, молодий

Андрій Балко, середний.

Никола Зазубрівський, середний.

} селяни.

Стефан Рожек, ревізор від катастру.

Панас Каука,

Людвіг Міляновський, } жандарми.

Івась, слуга Страшинських.

І АКТ.

СЦЕНА представляє велику салю, на ліво двері тапетові, на право двері на веранду, на против публіки двері до салюну. На ліво стіл, заставлений ріжними присмаками і фляшками, на право в розі столичок і канапа, а більш до публіки тоалєта.

ЯВА І.

Страшинський. Страшинська.

(Страшинська сидить при столичку і курить папіроску. Страшинський одітий по щоденному, виразно підпитий, стоїть перед нею).

Страшинський. Душенько! Коли все готове, можна би дати підвечірок, бо гості при картах уже мабуть голодні.

Страшинська. Треба ще подождати *(глядиць на годинник)*.

Страшинський. Я думав би, що мущинам можна зараз дати, а паннам опісля осібно, як усі позіздять ся.

Страшинська. Та я пань не дуже очікую, воно би навіть ліпше для моїх плянів, як би вони зовсім не зіхали ся, бо готові попсувати мені пляни. Діло тільки в тім, щоб найголовнійший гість, пан кандидат міг бути скорше, бо я хотіла би з ним сам на сам поговорити, а тут як на злість він не надїздить, десь забарив ся з тим вічем (*гляодить знов на годинник*).

Страшинський (*усміхаючись*). Не вжеж, душенько, і тебе взяв меценас на магнес своєї бороди? Сокоти ся, душенько! (*грозиць їй пальцем*), бо ти не знаєш, що Страшинські всі „*ranie dzieju*“ страшні для соперників! (*підкручує вус*). Наше родове прізвище походить від слова „страшний“.

Страшинська. Скорійше від слова: страхопуд. Мені здаєть ся, що ти в сій хвили готов вивести прізвище нашого учителя Боюна з того, що не він когось, але всі його боять ся.

Страшинський. Не віриш, душенько, то шукай в гербах. Я не стану тобі, пане дзею, цитувати чинів своїх предків, а скажу лиш, пане дзею, що я сам свого часу (*підкручує вус*) стріляв з мести до князя Лидчинського.

Страшинська. Ясю! чи тобі здає ся, що

ти на ловах між ловцями, що гнеш такого харамана? Не позуй на Дон-Кіхота і не виривай ся при нинішних гостях зі своїм шляхоцтвом. Тепер инший світ; тепер є инше шляхоцтво, — шляхоцтво науки, і инші дипломи, а твоє лицарство не на місци і смішне!

Страшинський. Мусенко! я тільки для тебе готов перекинути ся в льва, або.....

Страшинська. ... В козла.

Страшинський *(глядиць на неї з докором)*
Мусю! Мусенко! Ти для мене щораз холоднійша, а я тебе обняв би як *(розкладає руки)* у зараню нашої любови!

Страшинська. Ясю! Ти мабуть надпочав уже коняк, приладжений для пана посла, бо щось тобі очи світять ся і на любов збираєть ся.

Страшинський. Абож я по тверезому не спосібний до любови, чи завів тебе коли?

Страшинська. Ясю, ти не тверезий!

Страшинський. Ні, Мусенко, тільки я пробував з професором у шпіхліри 20-літну....

Страшинська. Що? Що?!

Страшинський. Двацятьлітну старку, що

небіщик граф ховав на весіле панни Казимири.

Страшинська (*встає від стола нетерплива*).

А то „skaranie bozkie“ з тим чоловіком. Тепер зідуться гості, а господар закропиться до решти і піде спати, а ти бідна мученице, заступай усе: думай за п'яного мужа, за його „дзями“ дочки, що снуються як тіло без душі... Не мала я долі з ранку, не буде її й до останку! Моє щастє на віки пропало, від коли моя судьба звязалася з тобою.

Страшинський. Мусєнко! душєнько! я бач тільки так на відвагу, бо то бач чоловік від рилі тратить фантазію при таких, панє дзею, меценасах, докторах права і т. д. А тепер, душєнько, я чую, що буду говорити як сам Бісмарк про біметалїзм, потрійний алїянс, та всякі політичні білярди і карамболі!

Страшинська. Ясю! ти цілком п'яний!

Страшинський. Мусєнко! не гнїви Бога, таж я цілий свій вік гарую і на твої гримаси працюю, а ти робиш сцену за чарку старки! Се не благородно з твоєї сторони!

Страшинська (*енєргїчно*). Ясю! лишім на боці жалі, а тепер коли діло йде

про судьбу наших доньок, робімо спільно все, що можна, для їх щастя, бо ти вже не в силі вернути мені марно страченої молодости!

Страшинський. Мусенко, не гніви Бога!

Страшинська. Позволь поставити тобі питанє: длячого ти, батько трьох дорослих доньок, не післав коний до міста по меценаса? Чи то принесе тобі честь, коли так достойний гість кавалер — кавалер *(стукає Страшинському пальцем по лисині)*, чуєш? кавалер! — приїде хлопською фірою до тебе, Страшинського, чоловіка з роду, яким хиба ти оден можеш повеличати ся?

Страшинський. Маєш рацію, Мусенко!

Дійсно треба було про те памятати.

Страшинська *(глядить з думою на мужа)*.

І я памятала і післала коні.

Страшинський. Ти дійсно золота жінка, що я був би без тебе варта?

Страшинська. Торбу січки, або порожну фляшку з житнівки!

Страшинський. Мусенко! не гніви Бога!

Страшинська. Терпцю мені вже не стає з тобою, старий недоїдо! Іди перебери ся, там у спальни маєш уже все приладжене.

Страшинський *(цілує жінку в руку і відхо-*

дячи питає): А що ти післала, тарантас, чи угорський візок? (*вертає*).

Страшинська (*покривляючись*). Тарантас, чи візок!? Який дотепний! Тарантас чи візок? То хиба ти, наймудрійший з сиромудрих Страшинських, післав би по такого гостя, котрий не то одну дочку, а всі твої може ущасливити і піднести — тарантас або угорський візок! Я вмю людей шанувати, хоча ти кажеш, що я звичайна попадянка; я післала трійку в російських шорах легким повозиком, тим, що покійний граф дістав від свого шурина з Росії і наказала фірманови, аби сказав, коли меценас запитає, чий то екіпаж, що наш, бо старий кавалер уважаючий!

Страшинський (*наляканий*). Трійку в російських шорах! Жінко, таж ти мене живцем закопаєш!

Страшинська. Не знати чому, ніби то повозці щось стане ся, а хочаб пані графиня у Парижи довідала ся про те, то я беру все на себе; графиня надто добре знає і розуміє, що родичі готові зробити для долі дочок

Страшинський (*киває головою*). Не даром сказано: У баби волос довгий, а розум короткий. Якаж ти короткови-

дюча! Чиж ти не знаєш, що трійка в російських шорах, се москальофільська маніфестація і через те я можу стратити службу і другої не дістати, скоро мене обнесуть по всіх усяодах москальофілем! *(заломлює руки)* Нерозумна жінко, щож ти наробила?!

Страшинська. І се я беру на себе! Я в остаточнім разі представляю старості, чи кому там треба буде, твою — якби то сказати — ага, обмеженість у політичних справах, по просту скажу, що ти в політичних справах такий битий, як новонароджена дитина, а певно дістанеш патент на льяольність на все, бо такі не страшні, хочаб були з твого роду Страшинських!

Страшинський. Спасибіг за ласку! Жартуй здорова, а я тобі кажу, що над нашими головами висить меч Дамокля! *(робить трагічну міну).*

Страшинська. Поки висить, іди перебрати ся, бо меценас туй-туй заїде.

Страшинський. По 25 літах пожитя нічого не змінила ся та жінка, все їй у голові tutti frutti.

Страшинська. Я дивую ся собі, як я могла піти за так обмеженого чоловіка, і що гірше, по 20 літах пожитя нічого його не навчити.

Страшинський. Уже здефравдувала 5 літ, а котрих то, чи перших, чи кінцевих? Котріж то негідні, щоб їх рахувати до житя?

ЯВА II.

(Ті самі, входить Івась, слуга Страшинських).

Івась *(одітий у народний стрій)*. Прошу пані, за ставом видно якусь бричку. **Страшинська** *(до себе)*. То певно він! Івасю! **Івась**. Слухаю.

Страшинська. Йди ще помий руки і скажи паннам, щоб сюди зараз прийшли. А то „skaganie boskie“, за всіх треба думати, почавши від Івася, а скінчивши на панови мужеви.

Страшинський *(успіхаючись)*. Мусенко, то й Івась є паном твоїх думок? *(Івась відходить серед того)*.

Страшинська. Не сердь мене нісенітницями, а йди одягай ся, бо меценас іде; а ті твої доньки також певно ще не „вигуздрали ся“; слушно каже канцелістиха, що як муж такий мамалига, як ти, то родять ся самі дівчата і то „дзями“, як твої. Се свята правда!

Страшинський (*підходить і гладить жінку під бороду*). Тепер, душенько, начнеться в нас сезон хлопчиків, а ті певно мати муть твій темперамент.

Страшинська (*відтручує його*). Цур тобі, старий грішнику! Подумав би радше про мужів для доньок та про внуків.

Страшинський. Послідне, душенько, не моя річ. Будь спокійна! Прийде всему слухний час.

ЯВА III.

(*Ті самі, входять Мися, Муся і Зося. Дві перші в балих строях, Зося скромно одіта, як підросток. Муся має на лиці багато чорних плястриків, усі три сильно напудровані і брови мають грубо вичорнені.*)

(*Входять*). (*Усі панни*): Ми вже готові!

Страшинський. От видиш, які хороші мої доні; дайте но „дзіюбка“, дітоньки (*цілує всі три*).

Страшинська (*бере Страшинського за плечі і випихає за двері на ліво*). Йди вже раз убирати ся! (*Страшинська бере ся за під боки, поступає в зад і оглядаючи доньки, робить уваги*). Мисю, тримай ся простійше — оттак (*сама простує ся*). Мусю, по що ти наліпила стілько

тих „мушок“, таж се тепер не в моді; поскидай усі, остав тільки отті дві *(показує пальцем)*.

Зося *(підбігає)*. А що, мамунцю, мені бракує? *(викручує ся на зап'ятку)*.

Страшинська *(до Зоні)*. Ти напудрована!? О! о! Чого не стало!? І ти, Грицю, пан? Зараз обітри ся! *(Зося йде до тоалети і обтирає ся легко)*.

Страшинська. Тепер, кози, можете йти, та памятайте не забути язика при гостях. Тямте те, що для вас один щасливий вечір може принести стілько, що для мушин усі ригорози. В одній хвили можна стати докторовою, меценасовою, пословою і т. д.

А щасливість вечера залежить від вас самих. Мій Боже! Якби я була тепер панною, меценас за годину клячав би тут *(показує на землю)* і просив би о ласку, а ви що?! — „Дзями“, „тіло без душі“. Мисю! Чи тямиш ти, як маєш з послом начати розмову?

Зося Навіть я, мамунцю, вивчила ся тої деклямації.

Страшинська Тобі зась!

Зося. Чомуж?

Страшинська. Бо ти ще не панна!

Зося. Так є! Не панна! Я маю 18 літ і мені кажете ходити в короткій су-

кни, як підросткови, а мої товаришки шкільні ходять уже всі на балі, кілька з них мають уже наречених, Вандзя Фіялковська має вже дитину, а я все ще не панна (*плаче*).

Страшинська. А то „skaranie boskie“ з тою дівчиною; чогож ти хочеш?

Зося Хочу перестати бути дитиною, хочу довгої сукні, хочу бути такою, як вони (*показує на сестри*). Недавно були в місті місіонарі і оден говорив проповідь про приличність та про виставлюване грішного тіла (*плаче*); тоді авскультанти дивили ся на мене і казали, що я маю вже неприличні ноги та що вже найвисший час покрити їх довгою сукнею. Ви виставляєте мене на сміх (*плаче*). Ніби то я не потрафила би сказати того до меценаса, що Мися має сказати? Овва! велике діло!... (*подає праву руку Мусі, лівою держить хустинку коло очий і перериваючи плачем, говорить*): Ви - тай - те, па - не посол! Ви нині герой дня! Ах, ви муштини щасливі, бо до вас світ належить. Ви правдиві королі сотворіня, а щож ми жінщини? Слаба повійка, котрій потреба опори, а всякі наші пориви до самодільности стрічають несчи-

сленні перепони і сарказм! Для вас отверта цілюща струя науки, а для нас те, що спаде з висшої трапези. Для вас наука занятє, для нас вона може бути лиш розривкою. От хоч би тут на селі. Добудемо іноді яку розумну книжку, начнемо читати, думати, аж тут кажуть їхати у місто, купувати стяжки і другі витребеньки, одягати ся на баль, якби на торговицю, а те все нам таке противне, таке противне! (*Всі сміють ся*).

Страшинська. Зосю! Ти справжна акторка! **Муся.** То не штука, бо вона кінчила школи.

Страшинська (*зітхає*). Годі, дитино! Тогді, як ви обі з Мусею могли ходити до школи, тато не був іще пленіпотентом, але звичайним економом!

Мися Мамунцю, мені все здаєть ся що пан меценас пізнає, що то лиш про форму так говорить ся; я якось женую ся говорити тее; можеб обійшло ся без того?

Страшинська. Мущинам того треба у них змінєє ся густ що 10 літ. Давнійше брали їх жінки на принаду кринолін, опісля на пасовані сукні, а тепер, коли все на жінці може бути штучне, мущини шукають розуму та

ідейности, а не знають сіромахи, що й то можна до певної міри сфальзіфікувати!....

ЯВА ІV.

(Ті самі, входить бічними дверми Хома Благодницький у порохівнику, по подорожньому).

Муся, Мися і Зося *(в оден голос)*. А, вуйцьо! **Благодницький**. Як ся маєте! Щож то? Перегляд армії перед кампанією, а у неприятеля є сили гідні, щоб їх полонити в ясир: два агітатори — хлопці як цукорки.

Муся, Мися, Зося Які? які? які вони? **Страшинська**. Головна річ, чим вони є? **Благодницький** *(обертаєся до Страшинської)*.

Оден докторанд медицини *(обертаєся до панночок)*: брунет, середного росту, з чорними очима, як терен, дуже бравий молодець, преславно промавляв на вічу! Другий русявий, слухного росту, з русявою борідкою *(до Страшинської обернувшись)*, правник, дуже ідейна людина!

Страшинська *(терпко)*. З котрого року? **Благодницький**. З першого мабуть, але вже старший хлопак.

Страшинська (*перебиває*). Чим старший на першім році, тим гірше!

Благодницький. Терпцю, пані сестро, терпцю, бо я не скінчив: Він окінчений богослов, але не хотів іще женитися та закопувати ся в якім глухім куті, тому пішов на світський факультет.

Страшинська (*терпко*). І буде в другім століттю авскультантом. Но! щож меценас?

Благодницький. То друга річ, чи буде авскультантом, бо може бути також меценасом т. є. ідеалом становища по твою розуміню. Ви жінки ніколи не безінтересовні, та ще до певного часу бодай не матеріялістки; бо поки молоді, чуючи про хлопця, питаєте бодай тільки: „Який він?“ Старші ще: „Чим він є?“ або головно тільки „Чим він є?“ З вас тут присутних либонь тільки Зося ідеалістка. Браво, Зося! Я, признаюсь, підслухав під дверми твій екзамен! Звідки ти вивчила ся так усіх нюансів жіночого питання? Твоя елюкубрація — чисто статя до жіночого видавництва. Та хто зна, що в траві пищить, може бути, що тобі судило ся і доведеть ся порішити квестію жіночих періо-

дичних видавництв, коли який аргонавт не перешкодить.

Страшинська. Не гни баляндрасів, але відповідай: „Щож, меценас у добрім гуморі?“

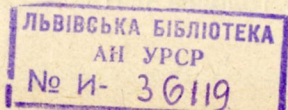
Благодницький. Та щож? Упрів при нинішній спеці і стогне десь душачись у поросі, бо з обох сторін повозу супроводить його хлопська бандерія в 200 коний і збиває увесь порох з гостинця. Не знає бідолаха, що тут хоч не хоч буде змушений пріти під любовними поглядами!

Страшинська. Томцю! Не оstri свого язика на меценасі, бо він чи не молодший від тебе і я не позволю на меценаса нічого сказати. Радше ти вже підтоптаний парубіка, а меценас у сам раз чоловік на місци.

Благодницький. Що на місци, то не перечу, але до женячки він не охочий і вже за тяжкий.

Страшинська. Прошу тебе, Томцю, не говори двозначників!

Благодницький. Алеж, Мусю! „Тяжкий до женячки“ зворот прийнятий у літературі. Колиж я для тебе слабкий авторітет, хоч я професор української мови, то най тобі Зося посвідчить,

бо я в Зоси виджу будучу окрасу нашої літератури.

Зося. Вуйку! (*грозить пальцем*). Не починайте зі мною жартувати, бо як я з вами начну, то буде зле, а я маю вже готовий плян. Іще нині вуйко, сей поважний педагог, zalюбить ся на забій і натурально буде потребувати повірницї та посереднички, якою буду я. Тоді я інтервенїювати му, а вуйко буде ждати мого повороту як студент, що дістав від вуйка поправку (*смієть ся*). Ха, ха, ха!

Благодницький. Зосечко! Не складай поезій без паперу і пера і не тїш ся даром!

Зося. Побачимо, побачимо!

Страшинська (*усміхаючись до Благодницького*). Хто знає, чи Зося не має рації. Твоя колишня любов, панна Лящинська, замужня Козовська, вернула з Росії вдовою і пробуває у своїх родичів. Вона тут буде, тож раджу тобі відновити давні афекти. Се вдовиця, муж лишив їй пару тисяч карбованців, а російське правительство дасть їй як удові по шкільнім інспекторі також пару тисяч відправи!

Благодницький (*холодно*). Гроші в твоїх очах то головна річ!

Зося. Стидайте, ся мамо!

Страшинська. Ти, Зосю, слушно є проти такого погляду на річ, бо ти безпосажна, а всяка панна без вигляду на посаг, повинна бути за ідеальністюю в женячці; але ти, Томцю, худий суплент, із кепськими виглядами на аванс, загнаний на Мазурщину, покинув би раз ідеалістичні мрії. Зрештою ти вже в такім віці, що не до лиця мріти, якби то жити з любкою корінцями та диким медом над поетичним ручайом. Тобі, Хомо нерозумний, треба числити, по чому кільки мяса і знати, що почування на вазі не заважать нічого. Тепер початок ХХ столітя, треба бути практичним, як пара і електричність, котрі не родять ся з нічого, але до їх підсичування треба й иншої поживи. Так, так, Томцю! Час тобі знати, що перед бідою та злиднями любов утікає і дверми і вікнами.

Благодницький. Сеструнцю! Я бачу, що ви дволичні! Як мати дочок ви віддалиб їх за князів, *nota bene*, колиб вони женили ся по любови, без посагу, а знов як моя сестра, ви хочете для мене головно посагу.

Страшинська. На божому світі чимало

людей наївних, самодурів, а їх призначенє — служити нам мудрійшим до наших цілий?! Я тобі ще раз кажу, що горячі почування у холодній хаті не гріють. Роби, як хочеш!

Зося (*сентіментально*). Найкрасшою запо-рукою щастя є звязь духова; ся на-гріє найхолоднійшу хату, розведе уся-кий смуток.

Страшинська. Ти сензатка! Хотіла би всьо в житю устроїти як у романі, а тим часом світ не питає про серце і почу-вання, а про... (*робить рух рукою, як би при численю грошій*); кільки їх у тебе, така і тобі ціна.

Благодницький. Дай спокій, Мусю, бо то аж противно слухати твої матерія-лістичні комунали! Що то з тобою стало ся?! Таж ти колись вірші пи-сала, а тепер устрягла у такій прозі..... Наколи й колишня панна Маня зро-била ся як пані Козовська, така як ти, то я й говорити з нею не стану!

Страшинська. Добре, добре, однак фото-графія її все ще в твоїм портфелю носить ся (*смієть ся*).

Благодницький (*смієть ся заклопотаний*).
То тобі провиділо ся.

ЯВА V.

(Ті самі й Івась).

Івась. За ставом, прошу пані, видно виразно наш повіз, запряжений у трійню і дуже багато мужиків на конях. Ідуть скоро, як люципери.

Благодницький. То меценас зі своїм штабом агітаційним!

Страшинська (підходить до Мусі). Він му- сить бути в рожевім гуморі; тепер, Мусю, або ніколи; тримай ся!

Зося (сентіментально). Я біжу на веранду, щоби поглядіти, як той руський князь ХХ віка заїздить із вірною, вільною дружиною на воронім!

Страшинська. Є там і каштановаті і сиві і всякі, а ти пані „Цікавська“ за- мість бігти, перевяжи Івасеви пояс з фантазією, щоб шарфи з боку висіли, бо він оперезав ся ним, як мотузком.

Зося. Алеж, мамунцю як можна?

Страшинська. Чомуж?

Зося. Таж він мущина.

Страшинська. Видиш її! (з іронією). Івась мущина. О! чого не стало?...

ЯВА VI.

(*Ті самі, входить Страшинський у чорнім візитовім одязі*).

Страшинський. Прошу дуже! Не заперечуй Івасеви мужеськості, він мущина в докладнім значіню слова. Я тільки що йно дав Мотри на хрестини п'ятку а conto її пенсії.

Страшиксська (*поглядаючи на мужа остро*).
Ей ти старий та немудрий! (*до Мисі*).
Мисю, перевяжи ти пояс Івасеви.

Мися (*сповняє приказ*).

Страшинський (*підходить до Благодницького, подає йому руку*). Як ся маєш, Томцю? (*з розумуючою міною*) Меценас, пане дзею, йде в супроводі бандерії, мабуть його, пане дзею, форитує і правительство на кандидата, бо звідки добув би без позволення пана старости бандерію? Не вжеж знайшлось би у нашому повіті стільки збунтованих мужиків, що їхали би такою юрбою за незалежним кандидатом без наказу з гори?

Благодницький. Ти щось іще не привик до конституції, тобі ще панщизняний хлоп засїв у голові і ти не в силі зрозуміти новочасного хлопа.

Страшинський. Воно правда, що то тяжко збагнути інтенції і тайни політики, але одно мені ясно, що моя жінка бідою грає!

Благодницький. Як то?

Страшинський. А нинішня демонстрація? Таж я ніколи не мішав ся у руську політику, а тут баба наварила такого пива, що гірко буде його випити. По що мені класти здорову голову під евагеліє, по що мені наражати ся панам? Чиж я з мужика жию, чи з панської ласки?!

Благодницький. Не жури ся, якось воно буде, не так страшний бубен з близька, як за горами; а зрештою польського кандидата нема в нашім повіті, тож усякому вільна рука тримати з сим, або з тим руським кандидатом.

Страшинський (*здумуєть ся*). Маєш рацію! А я до того не додумав ся. Тепер бачу, що ти справжний філософ. Та ти певно умучив ся на вічу і дорогою, воно не вадилоб по чарочці.

Страшинська (*підбігає*). Анї понюхати не дам тобі, старий, поки гості не зідуть ся. Томцьо може напити ся, бо він гімназіяльний професор, то й міру знає в питю, а ти, старий, тям, що ти господар дому.

Зося (*підходить до Благодницького і питає*).

І якжеж, вуйцю, віче удало ся? Чи ви промовляли?

Благодницький. Віче удало ся знаменито, а я поставив резолюцію, щоби з уваги, що мущини і на новій і на старій ері збанкрутували, віддати провід руської політики жінкам!....

Зося (*захмурившись*). Вуйку, вам здається все, що зі мною ме можна поважно говорити!

Мися (*підходячи до верандових дверей*).

Вони вже в липовій алеї, за хвилику будуть під верандою; ходім хиба на веранду очікувати!

Зося. Також видумала! Шкода, що ти не знала про бандерію; було сісти на коня і взяти участь у бандерії, а може підбилаб ти серце меценаса!?

Страшинська. Тихо, сойки! Не пора, сперечати ся. Нехай мущини йдуть на веранду, а ми будемо тут дождити.
(*Страшинський і Благодницький виходять*).

ЯВА VII.

Страшинська Мисю! держи ся! Ти щось зденервована, не бій ся, дитино (*цілує її в чоло*) Бідна дитина! Позбудь ся, дитино, тремі. Не думай, що ті

мущини такі мудрі. Най би він там був не лиш меценасом, але й міністром, або губернатором, то кождий мякне на погляд жіночих очий і йде за фартушком *(до себе, ударяючись рукою по устах)*. Оттож я промовила ся; то той окаяний Ясьо мене так навчив!

Зося. Як то за фартушком?

Голоси з надвору. Гурра! гурра! віват, пан посол Др. Мекелита. Многая літа! Др. Мекелита!

Зося *(підбігає до вікна)* Уже заїхали, най красший таки той правник.

Страшинська *(з іронією)* З першого року! Мися і Муся відступають тобі того кавалера!

Муся. Мамунцю, таж він окінчив теологію *(спускаючи очи на долину несміливо)*, то міг би ординувати ся.

Зося *(приходить від вікна)*. А що тайна подружа йде перед тайною священства, то міг би перше прийняти ту тайну; чи так ти думала, Мусю?!

Страшинська *(чутти кроки)*. Ти, Зосю, мудра як рабін! Ага, надходять! Мисю! держи ся!.....

ЯВА VIII.

(Ті самі, входять: меценас, медик, юрист,
Страшинський і Благодницький.)

Страшинська. Вітайте, пане посол! Спасибіг за ласку, що не погордили хлібом-сілю в нашій хаті.

Меценас. Цілую руці пані добродійки (цілує Страшинську в руку). Противно, я чую ся зобовязаним ласкавостю панства добродіїв.

Голоси з надвору. Віват пан посол
Мекелита. Гурра! гурра!

Страшинська. Мої дочки: Михалїна, Марія, Зося!

Меценас. Дуже мені приємно пізнати (кланяєть ся), та я забув ся і не представив іще своїх товаришів: Пан Білінський, докторанд медицини; пан Верховецький, кандидат прав; оба дуже охочі дансери, а пані певно також не від того?

Зося (до себе). Шкода, що Мися учила ся промови, бо він якось не дуже ідейний!

Мися (йде до меценаса). А ви, пане посол, танцюєте?

Меценас. Колись гуляв, та тепер уже тяжко, ржавіють сугави, годі!....

Зося (до Мусі). Гратулюю, але не зави-
дую Мисі такого жениха.

Страшинська (підходить до Мусі і Зосі).
Ти, Мусю, бери ся до медика, а ти,
Зосю, до правника, але перше йди
каву приладити! (Зося відходить).

ЯВА ІХ.

(Ті самі без Зосі). (Муся починає з меди-
ком тиху розмову).

Мися (з патосом). Ах щасливі ви мушчини,
до вас світ належить! Ви правдиві
пани сотворіня! (Меценас слухає).

Страшинська (підходить до меценаса). Ви
певно дивуєте ся, звідки вона так
на світ задивляє ся. Вона все те вичи-
тала. Вона така охоча до літератури,
що годі; по цілих днях і ночах бідна
читає (цілує Мисю в чоло) (а нахилив-
шись до меценаса уха): Вона навіть
пише, тільки женує ся світови пока-
зати свої твори. Я, признаю ся, раз
викрала її зшиток творів і показала
їх редакторови „Буковини“, а він
сказав, що у неї знаменитий талант
(задумуєть ся). Та що з того? Змар-
ніє цвітка на селі, а замуж йти не
хоче. Теперішна молодіж їй не по

нутру. Вона каже, що їй треба мужа статочного, котрий імпонував би їй, а я також так думаю, бо таке подруже причинилось би до розвою її таланту.

Страшинський. Що, що? душенько! Подруже талант розвиває, який?

Страшинська (*смотрить остро на мужа*)

ЯВА X.

(*Входить Зося, ті самі*).

Зося. Прошу панства на каву.

Меценас (*подає руку пані Страшинській*).

Служу пані добродійці.

Страшинська. Прошу подати руку Мисі, а я піду зі своїм старим. (*Усі відходять до салону. Меценас із Мисею, Страшинський з жінкою, Зося з Мусею, Благодійницький сам, а по заду остають медик і юрист*).

ЯВА XI.

(*Медик і Юрист*).

Медик Ов! уважаєш, в яких обертасах меценас? Тут беруть ся не на жарти! А я йду о заклад, що при каві посадять нас кожного коло одної з тих молодших.

Юрист. Я проти тої наймолодшої не маю нічого; я для неї виординував би ся і право пустив у дубину.

Медик. Я вже бачу, що як віхало нас тут трьох соколів вільних, так виїду мабуть я один, бо ти вже так, як пропав, а меценаса беруть так остро, що годі йому буде викрутити ся.

Юрист. Брава дівчина; якби я був таку знав, то був би не йшов на права.

Медик. Так, то ти не для ідеї пішов на юріспруденцію? Дивись, на веранді твоя горличка; чекай, я її зваблю сюди. Видиш? На столі якийсь коняк з дуже чесною етикеткою; кропнім но на фантазію.

Юрист (*дивить ся постійно на веранду*).

Медик. Та бо ти не дивиш ся сюди, лиш на веранду; чекай, я її зваблю сюди (*йде до дверей, отирає їх і каже*): Когож, пані, так виглядають? Просимо до нас на спіритістичний сеанс, сиріч на чарку спіритусу.

Зося (*крізь вікно*). Добре, я наплю ся, але пийте до мене сюди, бо я жду, в алеї їде пані Козовська.

Медик. Хтож то такий?

Юрист. Вдова по гімназіяльнім інспекторі чи професорі з Росії.

Медик (*наливає коняк*). То я в руці пані
сю чарку вихиляю.

Зося. Дай Боже здоровля!

Медик (*наливає і підносить Зосі*).

Зося (*до юриста*). А я у ваші руці!

Юрист (*підбігає*). Многая літа!

Зося (*обертає ся*). Ах, от і пані Козов-
ська! (*зникає*).

Медик (*до юриста*) От я обернусь з а-
фектами до тої вдовиці і буду віль-
ний від скучних зітхань та баранячих
поглядів панночок, а при тім заба-
влю ся добре!

ЯВА XII.

(*Ті самі, входить Козовська в чорній сукни
і білій накропльованій блюзці, а з нею Зося;
Козовська говорить щось на ухо до Зосі*).

Зося. Маю честь представити: пан док-
торанд медицини....

Медик (*кланяє ся*). Білінський.

Зося. Пан кандидат права.....

Юрист. Верховецький.

Козовська. Дуже приємно пізнати; а деж
пан посол, я до него привезла вибор-
ців з нашого села.

Зося. Я попрошу його зараз (*відходить*).

ЯВА XIII.

(Остають ся Козовська, медик і юрист, а в двері входять 4 селяни і стають парами; перші два держать дари: оден хліб і сіль, а другий мід).

Юрист *(до медика)* Се якісь: „Parade — Bauer“, бо коли би то були ідейні мужики, то булиб явили ся на віче, а не сюди.

Медик. Не дивуй ся, друже! Ся бідна удовонька робить виборчу акцію на свою руку! О! тут щось дуже пахне гименом для посла!

Козовська *(до селян)*. А промавляйте сміло, щоб мені стиду не зробили.

Селянин Грабар. Не бійте ся. пані, нам не першина.

ЯВА XIV.

(Входять усі т. в. меценас, обое Страшинські, Мися, Муся і Благодницький; далі витають ся з Козовською поцілуем; Козовська подає руку меценасови і каже).
Я дуже задоволена, що можу знов жити свобідним політичним житєм, а вже цілком, цілком щаслива *(звертає кокетно очима)*, що по своїм сла-

бим жіночим силам зможу причинити
ся до вашої побіди!

Меценас. Очень благодарен, милостіва су-
дарія.

Козовська (*сміючись*). Да ви і по веліко-
русскі гаваріте?

Меценас. Немножкос!

Страшинський (*до Благодницького*). Видиш?!

Чи там, чуєш!? Уже роблять Москву;
най лиш хто підслухає і донесе, де
треба і біда готова.

Козовська (*підходить до Благодницького
і подає руку*). Здрастуйте, Хома Па-
влович! Алеж бо ви змінили ся, і то
на авантаж!

Благодницький. Ласкава пані жартують!

Козловська. Їй Богу не жартую!

(*Серед того селяни підходять до меценаса
і найстарший віком Сафат починає
промову*). Високоповажаний пане за-
ступнику! Прийміть від нас, вибор-
ців села Тучапи, хліб-сіть і мід Най
вам медом стелить ся дорога у тяж-
кім труді заступування хлопської спра-
ви! (*передають дари*).

Селянин Грабар. Хліб-сіть їжте, а правду
ріжте; медом жите своє солодїть,
а нашої справи не зводїть; хлопської
кривди не попустїть, а другий раз
під нашу стріху загостїть. Бо тут

щось дуже панські покої, а ми хлопці тут зовсім не свої. Ми хотіли видіти свого заступника в хаті наймізернішого халупника (*констернація серед присутних, усі витріщили очи, меценас подає селянам руку і каже*):

Меценас. Дякую вам, панове, за доказ прихильності і вам, пане Грабар, за слушну увагу.

Страшинська (*до Благодницького*). А то імпертигент той мужик; я боюсь, що він іще щось такого ляпне; тож найліпше, щоб освободити посла з тої ситуації, я пішлю грати вальса (*прикликає Зося і посилає*).

Благодницький. Я думаю противно; я хотів би більше почути від того чесного, правдивого чоловіка, котрий не учився дипломатії і ріже щиру правду як ножем!

Страшинська. Також дивний густ у тебе, Томцю! (*вертає Зося і чути музику за стіною, що грає вальса*).

Страшинська. Пане посол, вальс починає ся, прошу панства до вальса.

Меценас (*до Козовської*). Прошу паню до вальса (*подає їй руку*), а ви, панове газди (*до селян*), вибачайте, а як маєте що сказати, то тут є (*вказує на медука*) мій заступник.

Селянин Грабар. Ви хочете бути нашим заступником, а самі потребуєте безліч заступників; у канцелярії у вас заступник, тут заступник, а щож буде у Львові в соймі? Коли наприклад рівночасно заграють до вальса, що ви тоді зробите? *(усміхається ся).*

Меценас *(подає Грабареві руку).* Бравий з вас та отвертий чоловік, я радо хотів би вас побачити своїм колегою — послом!

Грабар *(усміхається ся).* Не заїжджайте лоша, пане, бо ви ще самі не посол!

Меценас *(усміхаючись).* Маючи вас по своїй стороні, я певний вибору! *(відходить до вальса).*

ЯВА XV.

(Остає медик із селянами; всі інші відходять до сальону).

Селянин Слободян *(до Грабаря).* Та бо ви, куме, щось за гостро взяли ся говорити з паном „адукатом“; уважайте, щоб не обидив ся!

Селянин Задубрівський. Тай я „кау“, що то „моц“ мягкий пан, що вам не відітне порядно, як то казав старий Сенека: „Ти Грицю стій з далека“;

мовчи, притакуй, а не прискакуй; наперед ся не виривай, а з заду ся не лишай, середини ся тримай!

Селянин Грабар. Не журіть ся, свате, я знаю, коли що сказати; тепер то він у двоє стілько стерпить, чого потому й половини не схотів би, бо тепер він кандидує *(до медика)*. Правда, пане? Я дуже рад би, щоби пан адвокат перейшов і доложу всіх сил, щоб його переперти, та колиб він змикетив потому, — а у нього щось прізвище не певне: Мекелита, то щось так, як лис микета — то „далебіг“, абим мав ноги по колїна сходити, таки зааранжую йому вотум недовіря.

Селянин Балко. Грицю, не говори так багато, бо проговориш ся!

Медик. Сідайте, панове газди, та напемось панської горівки. А ви, пане Грабар, мете пити? Бо ви ворог панських покоїв, та може й панської горівки не напете ся? *(сміють ся всі)*.

Селянин Грабар. Що то, то ні.

Медик *(наливає коняк і подає закуску)*.

Грабар *(дальше)*. Тут, пане, маєте спис *(подає медикови папери)* усіх виборців з околиці, що підуть за адвокатом; але накажіть йому, щоб уже раз вальса покинув.

ЯВА XVI.

(*Входить запитий агент виборчий Рожек*).

Рожек (*кланяє ся*). Моє нижайшое пана посла! (*до медика*). Цілую стопи пана посла. Поручаюсь з честею представити ся: Стефан Рожек, до „usług wielmożnego pana posła“, я агітатор „сімес“ (*прицмокує*).

Медик. Я не посол!

Рожек. То будете, вельможний пане.

Медик. Колиж я не кандидую!

Рожек. То будете! Я вас виберу, я фаховий агітатор.

Грабар. Нам таких не треба; ідіть куди инде на услугу.

Рожек. Я за руським послом, присяй Богу, а ви скупите ся порційкою; самі пете, а мені не хочете дати; забуваєте гостя почастувати.

Грабар (*подає Рожекови горівку з фляшкою і чарку та говорить голосно*). Прошу, уживайте! (*до себе*). Пий, публіко, напив би ся ти чемериці.

Рожек (*не просто з фляшки, закашлює ся, сїдає за стіл і підпершись обіруч, плете дальше*). Хто вибрав минушої каденції графа Цапоброцького як не Ро-

жек? Хто польського ксьондза Брушковського, як не Рожек?

Грабар. Тут вам не вдалась би така штука.

ЯВА XVII.

(Входить юрист із Зосею з сальону, холодять ся після танців).

Зося. Для мушин світ отвором *(зітхає)*.
Юрист. Я дуже люблю поступове жіноцтво.

Зося. Та хтож тепер може бути не поступовим?

Юрист. Скористаймо, що ще музика грає і пустім ся ще одну туру вальса *(відходять)*.

ЯВА XVIII.

Рожек *(засипляє і бормоче)*. При виборах головна річ добрий агітатор.... так єсть..... добрий агітатор.

Грабар. Добрий агітатор щось дуже трудний і щось засипляє,

Рожек *(начинає хроніти)*.

ЯВА XIX.

(Ті самі, входять меценас і Мися).

Мися. Для вас мушин світ отвором *(зітхає)*.

Меценас. Я все стою за еманципацією жіноцтва і думаю в соймі поставити внесене в справі утвореня жіночої гімназії.

Мися. То дуже гарно!

Меценас (*до медика*). Чому не гуляєте, пане?

Медик. На мене ще час, я ще не кандидую.

Меценас (*усміхає ся до селян*). Може перейдете, панове газди, за нами на салю і подивите ся як гуляють?

Грабар. Та ходімо хиба, тільки з тим панком зробимо порядок!

(*Меценас і Мися відходять*).

ЯВА XX.

Грабар (*показує на Рожека*). Щож зробити з тою публікою? Сид нам робить.

Медик. Возьміть його за ковнір і відта-скайте де в солому, нехай спить.

Грабар (*виволікає за ковнір Рожека за двері*).

ЯВА XXI.

(*Входить заклопотаний учитель Боюн*).

Медик. Чи ви, пане, також агітатор?

Боюн. Може бути, що вам хочеть ся агі-

тувати, але мені зовсім не до того; деж пан Страшинський?

Медик. Не обиджайте ся, добродію, але ми тут тільки що розпрощали ся перед хвилиною з заснулим агітатором, дуже на вас похожим, і для того я й вас узяв за агітатора.

Боюн (з нетерпливістю). Деж пан Страшинський?

Медик Та десь тут на сали! (показує на двері до салі).

ЯВА XXII.

(*Боюн прямує до дверей і наступає на Страшинського*).

Боюн. А! то ви?!

Страшинський. А! то ви?! (вертають).

Боюн (поглядає недовірливо на медика, відводить Страшинського на бік і з desperation міною каже). Нещастє, панє Яне!

Страшинський (наляканий). Щож?!

Боюн. Нещастє!

Медик (до себе). Страшно таємничі ті панове; ділять ся вістею про якесь нещастє; певно нема піпи до пива (відходить).

ЯВА ХХІІІ.

(Страшинський і Боюн).

Страшинський. Щож такого сталось, пане професор?

Боюн. На що вам було устроювати цілу сю демонстрацію, щож на те скажуть у повітовім виділі, а щож сам пан староста?

Страшинський. Чомуж?

Боюн. Чому? Тому, що у вас уже жандарми на подвірю списують усіх фірманів і хто з ними приїхав! (*робить важку міну*).

Страшинський. Не може бути?!

Боюн. Але на жаль так єсть; я йду, моспаненьку, до вас, аж тут гульк 2 жандармів, заходять мені дорогу і питають, куда дорога до вашого гумна, уважаєте!? Я показав їм дорогу, а сам городами біжу до вас, бо то я, моспаненьку, кований на всі чотири ноги.

Страшинський. Так?

Боюн. Так! так! Я колись тут був, моспаненьку, в старостві питати про полагоджене моєї просьби о запомогу, а практикант, моспаненьку, показує мені плік подань і каже: „Ти

sa wszystkie, pan starosta, załatwi to po wyborach, bo teraz niema czasu".
Уважаєте?! по виборах! А пачка та звязана чорно жовтим шнурком, моспаненьку! Уважаєте, що то значить? О! я то розумію, моспаненьку! То значить так: Як хто при виборах заслужить ся, так і полагождать його подане! О! я розумію ся на тім! Отже, моспаненьку, я біжу городами, прибігаю на подвірє, а тут уже жандарми ходять і питають парубків, де ревізор від худоби Рожек! О! розумієте?! Рожек! О! Рожек то тільки претекст, а вони на ділі прийшли тут по всіх ваших гостей, а не по Рожека!

Страшинський. Що ви кажете?!

Боюн. Те, що чуєте!

Страшинський. Чи ви думаєте, що вони тут увійдуть також?

Боюн. Певно!

Страшинський. Гм... все байка, тільки се немила констернація для гостей...

Боюн. Та гостей вже дуже мало, одні панночки самі остали, а з картянного покою всі повтікали, як я доніс їм про жандармів.

Страшинський. Що ви кажете?!

Боюн. Далєбіг! Не до сміху мені було,

а сміяв ся, як старі єгомосці скакали в кокорудзу.

Страшинський. Як так, то добре! Скажемо, що то приватна забава! (*до себе*) тільки та трійка російська, та бандерія і навіжена Козовська з хлопською депутацією! Але ми скажемо, що то приватна забава.

Боюн. Розуміє ся! (*надуває ся*). Держім ся!

Страшинський. О! чого не стало, пане добродію!? Жандарми!? О! А деж запоручена від трону конституція?

Боюн. Деж основні закони? (*стоять оба поважно на против себе*).

Заслона спадає.

Кінець I акту.

II АКТ.

Річ діється на другий день після першого акту, в тім самім покою в домі Страшинських.

ЯВА I.

(Боюн входить від веранди і йде просто до тапетових дверей, а коли вже є недалеко них, виходить із них Страшинський зі стрільбою в ловецькім строю).

Страшинський. А! Дай Боже здоровле, пане професор.

Боюн. А! Дай Боже! Дай Боже! Як же ся маєте, пане ржонца?

Страшинський. Ов — зле!

Боюн *(вистрашений)*. Щож, жандарми наробили біди?

Страшинський. Ні.

Боюн. Ну, а щож?

Страшинський. Нещастє!

Боюн. Та яке нещастє? Говоріть скоро!

Страшинський. Нещастє в тім, що ніяк не можна дошукати ся горівки, а тут

чоловіка так вялить коло серця, що любісінько потягнув би.

Боюн. Жартуйте здорові, пане ржонца, во многая і благая літа, а я таки добре налякав ся, бо я думав, що вже за пізно ратувати ся з тої халепи з жандармами; та коли так, то ще вийдемо.

Страшинський (*гордо*). О! Будьте спокійні, пане Боюн! Я вже всему запобіг. Від чогож бо я Страшинський?

Боюн. Та як, пане ржонца?

Страшинський. Так, як Страшинському пристало!

Боюн. Та говоріть скоро, бо у мене є свій плян.

Страшинський. Який?

Боюн (*оглядає ся на всі сторони*). Я вам, пане Яне, признаю ся, що таки цілу ніч не спав, бо то бачте наражати собі виділ повітовий, автономію і правительство, то моспаненьку, не жарт.

Страшинський (*з іронією*). Певно! Певно! Щож би на то сказав пан намісник або міністер просвіти?! Вони певно знають, що ви існуєте!

Боюн. А щож ви думаєте, що то рапорти не йдуть у гору?

Страшинський. Понайбільше за вас!

Боюн Жартуйте здорові, а тут час гаїть ся, а опісля буде за пізно!

Страшинський. Ну то розкажуйте!

Боюн. Отже, моспаненьку, вертаю ся до річи, пане ржонцо! В самій річи не міг я до ранку ока зажмурити. Врешті як стало зоріти на день, я пішов сутками до шкільного сторожа Михайла збудив його і післав, щоби звідав ся у селі, чи жандарми ночують у селі, чи пішли дальше. Уважаєте!? Ну, і довідав ся, що вони ночують у вїйта, а се бачте їм по службі не вільно. Отже я прийшов до вас із пропозицією, можеб їх запросили на сніданок, от мовляв: Чеси дїдька з рідка, — а за сніданком є у мене плян натякнути їм, що їм у службі не вільно спати. Уважаєте?! А тоді вони зміркують, що рука руку мие і не зарапортовують вчорашнього.

Страшинський *(за цілий час бесїди Боюна підсміхає ся з іронїєю).* Я Страшинський волю все поклонити ся голові, як хвостови, або прихвостневи. Я бачте не лягав спати також, але не зі страху, як ви, а так собі для..... шпорту, пане дзею. Взяв зі собою медика того, що з послом приїхав, і пішов на засїдку в ліс, кропнув

цапка і зараз пішлю його секретареві від староства і діло скінчене *(глядиць гордо на Боюна)*.

Боюн. Якаж то голова секретар від староства? Чиж не уважаєте, що він урядує в передпокою пана старости?

Страшинський. Добре! добре! Але вжеж я волів би там урядувати, як з вашої катедри викладати хлопським дітям „аз“, „буки“, „віди“ *(начинає здорово сміяти ся)*. Зрештою, пане професор, чи він голова, чи ні, а все таки власть, пане дзею, не послідна. Ну! щож ви на мій плян!?

Боюн. В самій річи плян дуже добрий, та не виключає мого, можна б оба получити, а тоді будемо певні.

Страшинський. Е, що! жандарми мала риба, не випадає з ними поводити ся за пан брат. То люде прості.

Боюн. Та ударте ся у груди, пане Яне; а ваш секретар не начав карієри як простий улан від чищення коний?

Страшинський. Ви видно хочете людий ділити по наукам, пане учитель, а то людий треба брати відповідно до власти: власть, пане дзею, є власть і як власть потребує лише власти. От возьмім примір: Щож вам з того, що ви вчили ся вищі школи, як я, а хтож має більшу власть?

Боюн. Та воно правда!

Страшинський. Отже так і з властею політичною, бо то, пане дзею, велика схожість адміністрації політичної і господарської. Староста то ржонца повіта, намісник то ржонца краю, а я, пане дзею, є ржонца в селі.

Боюн. Вивід ваш, моспаненьку, дуже удалий, та я таки не зважив би ся дітям у школі виексплікувати подібне порівнанє.

Страшинський. І не диво, бо своєї тіни лякаєте ся, а порівнанє вийшлоб дуже педагогічно!

Боюн. Подумайте здорові, кілько я маю зверхників, то зрозумієте, що чоловікови дуже немудро живе ся!

Страшинський. Е! фурда всі страхи, а ходімо хочби аж у шпихлїр, щоби червака закропити.

Боюн. Согласний з вами вповні, однак вертаю ся ще до річи; в самій річи, моспаненьку, цап дуже добрий (*задумуєть ся*).

Страшинський. Таже ви його не їли (*смієть ся*).

Боюн Я думаю, що добрий плян дати цапа, та все таки треба при цапі залучити писемце і так делікаткненько пояснити справу.

Страшинський. Я вже напишу і поясню.
Боюн. В самій річи, моспаненьку, дуже слушно! А прошу в тім письмі виразно написати, виж знаєте моє положенє, що я тут був учора цілком припадково — урядово, як учитель ваших дітей.

Страшинський. Та ба! колиж там знають, що у мене діти вже дорослі!

Боюн. То нічого не шкодить, я найліпше сам устилізую вам лист до пана секретаря, бо я маю дуже добрий стиль.

Страшинський. Добре! Та на фантазію конечно потрібно кропнути шпагатівки, бо то бачте навіть Шевченко казав, що від горівки: „В очах сяє, дума — думу наганяє“.

ЯВА II.

(Ті самі, входить Козовська з пакетом відозв від веранди).

Страшинський. А, що бачу, цілую руці. Витайте, пані добродійко, так рано з дому? Вже виспали ся? *(цілує в руку).* А ручечка як алябастрова, лиш песити й цілувати *(цілує в друге, Боюн підходить і цілує також Козовську в руку).*

Страшинський. Хтож вас збудив, пані добродійко? Ніяково спати одинокій молоденькій? Нікому збудити рано поцілуєм? *(смієть ся)*.

Козовська. Ніяково спати в такий гарячий час виборів; я привезла відозви, котрі треба складати і зараз по селах розіслати.

Страшинський. Як то солодко кандидувати навіть на хлопського депутата, маючи таких, як ви, ласкава пані, *(кланяєть ся і підкручує вус)* прихильників. Далєбіг, я сам пустив би ся в конкурі, чи там, хотів сказати, в кандидата *(цілує Козовську в руку)*.

Козовська. А леж, пане Страшинський, якби то жінка побачила?

ЯВА ІІІ.

(Ті самі, входить Страшинська).

Страшинська. А я не зависна за кохану паню. Кохана пані числять у рядах своїх почитателів цілу майже молодіж, а по що пані сей лисий?

Козовська *(коротко)*. Яку молодіж?

Страшинська. А медика, а Томця, та може і ще декого?

(Козовська всміхає ся з задоволенєм).

(*Страшинський говорить щось на ухо з Бояном, а опісля голосно*). Ми не будемо паням перешкоджувати, у нас своє діло (*виходять*).

ЯВА IV.

(*Страшинська і Козовська*).

Страшинська. Ранний з вас пташок, кохана пані, коли вже з Тучапів вернули ся, а так гарно виглядаєте, хоч певно не спали зовсім після вчешної забави.

Козовська. Годі спати у так горячий час — час виборів (*задумує ся*).

Страшинська (*до себе*). Видиш її, її вибори займають; хтоб її не знав. Яка цяця! Меценаса хоче скокетувати, але від чого я тут? (*голосно до Козовської*). Маєте, пані, рацію, тепер треба працювати, щоб наше було на верха.

Козовська. Я маю надію, що як посол вийде, то будемо мати сильного борця за еманціпацію жіноцтва. О! тоді наше буде на верха.

Страшинська. О що то, то ні. Жіноче ніколи не буде на верха; доста буде, як руська справа буде на верха, а з жіночим питанєм треба підіждати.

Козовська (*до себе*). Вона удає патріотку; хтоб її не знав! Хоче меценаса для своєї Мисі, але від чого я тут? (*голосно*). А деж панночки ваші, певно ще сплять?

Страшинська. О ні! Вони вже давно на ногах; прятали по вчорашній забаві, а тепер либонь на проході. Най пані ласкаві розгостять ся, я зараз спроваджу ціле товариство. (*Козовська скидає плащик, а Страшинська відходячи до себе*). Довго ти будеш тут ждати, я тимчасом кажу трійку заложити і меценаса з Мисею вишлю до ліса (*голосно*). Зараз служу ласкавій коханій пані!

ЯВА V.

(*Козовська підходить до тоалети і поправляє собі фризурю*).

Козовська (*сама до себе*). Нині або ніколи!

ЯВА VI.

(*Входить тапетовими дверми меценас*).

Меценас. А, кого се я виджу, чи се сон, чи на яві?

Козовська (*обертає ся і смієть ся кокетно*).
На яві, на яві. А так прозаїчна дійсність. Я приїхала тут з відозвами за вами; от пачка їх, треба складати і розсилати.

Меценас. З відкиж ви їх добули? Ви незрівнана жінщина. Таких нам більше, а наша справа не вмре, не поляже, покажемо, чия правда, чия кривда і чиї ми діти.

Меценас (*цілує Козовську в руку*).

(*Козовська розпаковує відозви, дає одну меценасови; меценас переглядає і каже*):

Ся відозва може одинокий мудрий еляборат, хоч укладана кількома Русинами; бо то наш брат Рутенець кождий сам дуже мудрий, а як зійде ся їх кілька, то звичайно з тої хмари дощу нема. А ся відозва дуже путня.

Козовська. Тільки треба на верху дописати: Ми голосуємо на дра Мекелиту Павла, адвоката краювого; чи добре так?

Меценас (*усміхаєть ся*). Якжеж може бути не добре те, що ви запропонуєте?

Козовська (*кокетно*). Так думаєте?

Меценас. І хтож би посмів інакше думати?

Козовська. Я маю ще для вас тут поіменний виказ селян з окружних сіл, що певно дадуть на вас голос.

Меценас (*нахиляє ся до Козовської*). Якжеж ви, пані, зібрали сі дані? Таж ви по приїзді з Росії майже тут чужі, якжеж ви серед селянства добули довіре?

Козовська (*з кожетерією*). При енергії і певній дозі сприту, се річ не тяжка (*гордо*). Я ще до свого виїзду в Росію займала ся політикою і освітою простонародя, тож тепер натрапила на готовий ґрунт. Кинені зерна не впали на скалу, зародили сторицею. Ось дивіть (*показує спис*) сей: Івась Батушок, все був проти нас, а тепер з нами; або сей (*показує*), або той і той і чи оден?!

Меценас. Пані, ви не тільки мені імпонуйте, а й правду сказавши, застиджуєте мене своєю енергією! (*бере її за руку і глядить їй в очи*).

ЯВА VII.

(*Медик стає перед на пів отвертими тапетовими дверми, недобачений Козовською і меценасом і чує цілу сцену. Та тепер каже сам до себе*).

Медик. Ага! сюда стежка в горох. То на се треба їй було сих документів! А я дав їй дурний за обіцяне „rendez vous“

в альтані. Вона ціною Грабарових нотаток хоче осідлати меценаса!? Я вас здемаскую в пору!

Козовська (*по хвилі мовчання вириває руку з руки меценаса і ударяє його по руці рукою*). Справді не без рації сентенція, що у баб волос довгий, ум короткий, та вжеж і наш слабенький розумок при своїм наклоні до розбираня дрібниць іноді не без хісна буває.

Меценас. Противно, жіноцтво піднесло нас нераз і може піднести; щасливі ті, котрі мають таке жіноцтво!

Медик (*до себе*). Треба утікати, бо я не зношу виду самовбійців того роду! (*відходить*).

ЯВА VIII.

(**Меценас і Козовська**).

Козовська. Та хтож вам боронив до тепер дібрати собі гідну товаришку житя? Чиж ви не знаєте, що поділене щастє стає подвійним щастєм, а поділена печаль половиною печали!

Меценас (*усміхаєть ся*). Було колись, та що не минає? Була ясочка, як зоря румяна, як сонечко ясна, та кудлатий москаль узяв!

Козовська (*усміхається*). Га!? щож я вам на те пораджу? Було кувати зелізо, поки тепле було. Треба було числити ся з жіночою амбіцією, бож годі було мені вам освідчати ся; а зрештою не тратьмо часу!

Меценас. Пані уважають, що тепер іще не запізно поправити блуд молодости?

Козовська (*сміється з задоволенєм*). Ви мене не зрозуміли; я думала, щоб не тратити часу і взяти ся раз за складане відозв!

ЯВА ІХ.

(*Ті самі і Страшинська стає за тапетовими дверми*).

Меценас (*з пристрастею глядить в очи Козовської*). А опісля, пані, можу мати надію на літне сонце під осінь свого кавалерського житя? (*цілує Козовську в руку і задержує її руку в своїй; — хвиля мовчаня*).

Страшинська (*до себе*). Го! го! тут уже так далеко зайшло! О, розпарую я вас зараз, голубята. Тут пришлю Томця, а меценаса виваблю до Мисі (*відходить*).

ЯВА Х.

(Ті самі без Страшинської).

Меценас. Пані! можна мати надію на літнє сонце під осінь свого життя?

Козовська. Про бабське літо говорите, хочете, щоб я обидила ся? Говоріть виразно, що думаєте!

Меценас. Коли якось чоловікови не йде.

Козовська *(смієть ся)*. Я вам поможу, скажіть лиш, про який предмет хотіли говорити?

Меценас *(зітхає)*. Про любов!

Козовська. Про любов? Але що про любов хотіли говорити? Про всякі роди любови, чи про спеціальні випадки любови?

Меценас. Про спеціальний випадок!

ЯВА ХІ.

(Ті самі і входить Хома Благодницький).

Благодницький. Пане меценас, вас конче потребують в альтані і туди просять вас дами на хвильку; от прошу сюди через веранду, а опісля на ліво в грабову алею *(меценас виходить)*.

ЯВА XII.

(Благодницький і Козовська).

Козовська. Хиба ходімо й ми до товариства до городу.

Благодницький. Та по що? Ліпше останьмо тут! Я щасливий, що можу з вами сам на сам поговорити; я вже давно бажав тої нагоди, та не доводилось.

Козовська (до себе). І сей! Га! Треба його взяти в резерву, бо меценас іще не певний (голосно). Про щож говорити хотіли вчора?

Благодницький. Про давну історію!

Козовська. То ви історик? А я думала, що ви учите руської словесности.

Благодницький. Не про всесвітну історію думав я з вами говорити, але про нашу.

Козовська. Так? про руську історію?

Благодницький. І не про руську, а спеціально про нашу!

Козовська (усміхається). Про якуж?

Благодницький (до себе). Добре предсказала Зося; чоловік замняв ся гірше штубака, що лекції не вміє (мовчить).

Козовська. Про якуж історію? (до себе). Треба йому допомогти.

Благодницький. Про історію нашої молодости.

Козовська. А знаєте її докладно, чи лиш односторонно на підставі своїх спостережень?

Благодницький. В тім то й біда! О! колиб я знав, що друга сторона поділяла мої почування так, як я заслугував, і що тепер....

Козовська (*кокетно*). Та взаїмність либонь була, чи тямите?

Благодницький. Тямлю! та щож? Воля батьків стала на перешкодї....

Козовська. Батьки не перешкоджують.

Благодницький. Тепер, думаю, не перешкоджувалиб, але не знати, чи є хочби іскра не вже любови, а доброї лиш волї?

Козовська. Те питанє має право поставити друга сторона.

Благодницький (*усуває ся на колїна і бере обї руки Козовської в свої*). О! Панї! Я вас любив і люблю до нинї і буду любити до смерти. Ви незрівнана женщина! Ви єдина! Всї змінили ся, а ви ні! З моєї сестри зробила ся обридлива матеріялістка, а ви все таки ідеальні. От хочби тепер! Вас пориває суспільна робота, вибори Я зовсім не дивую ся, що будучи

студентом, завидував я каміням тротуарів тої чести, що ви на них ставали своїми ніжками. Я нині думаю так само! О! пані! Я вас дуже, дуже люблю! *(цілує її в руку)*.

Козовська *(до себе)*. Ото! Не мала баба клопоту та придбала собі двох конкурентів. Щастє, що то Рутенці, що не будуть поєдинкувати ся, а то могла б їх обох сгратити *(призадумуєть ся, а далі голосно)*: Гляньте, пане, що я ще в півжалобі. Оставмо те часови і будьмо на разі здалека, якби ніколи нічого...

Благодницький *(встає і цілує в обі руки)*.
На все пристаю.

Козовська *(до себе)*. Коби тамтой такий певний, то було би ліпше!

ЯВА XIII.

(Ті самі; входить Зося з юристом).

Благодницький. Щось ти, Зося, раду радиш разом із паном Верховецьким; чи то може, пане агітатор, того вимагає акція виборча?

Юрист. А я знов смію зауважити, що ви, пане професор, також аматор

самоти в двійку (всі починають сміятися).

ЯВА XIV.

(Ті самі; входять: Мися, Муся, Страшинська, меценас, медик, Страшинський, — і Боюн).

Страшинська (до Мисі). Як будеш складати ті відозви, то будеш мати добру нагоду сказати те все, що ми уложили: Ах! якіж ви щасливі, ви мущини і т. д.

Мися. Та коли я, мамунцю, вже вчора половину сказала.

Страшинська. То нічого не вадить! Повтори ще раз, а як буде можна, то і третій раз.

Мися (флегматично). Як так, то добре! (серед того інші витають ся з Козовською).

Страшинська (підходить до Благодницького).
А що?

Благодницький. Добре.

Страшинська. Но, слава Богу (йде до Мисі).
Та йди но до меценаса, говори що!

Мися (підходить до меценаса). Як спало ся, пане меценас?

Страшинська. І що сніло ся, бо то прогностик дуже важний.

Меценас. Колиб було приснило ся, що так рано можна з панями бачити ся, я був би тут явив ся.

Мися. Які ви добрі, пане меценас!

Страшинська *(до себе)*. А то дзяма, як вона говорить!

Меценас *(кланяє ся)*. Противно, пані всі для мене дуже ласкаві.

Козовська. Ласкаві, не ласкаві одні для других, а я відвикла від конституційного життя, кажу по російськи: по сему бить і даю указ: усі панни сідають і складають відозви за послом, котрі ще нині треба розіслати по селах, а панове понадписують прізвище посла і титул!

Страшинська. Мої доньки понаписують те рондовим письмом.

Мися *(підходить до Страшинської)*. Мамунцю, та ми обі з Мусею не вміємо писати рондовим письмом, тільки Зоня уміє.

Меценас. Шкода труду на рондове письмо, от панове понадписують як небудь.

Страшинська *(до Мисі)*. Сказати не вадить, бо Козовська не вміє також писати рондовим письмом. От видиш, не будете писати, а всі того переконаня, що ви вмієте!

Козовська. Я ще раз повтаряю наказ:

Сідати за роботу. (*Всі сїдають наоколо стола. Меценас сїдає з одної сторони коло Козовської, а Благодницький з другої сторони*).

Страшинська (*до себе*). Ого! Вже знов бере ся до двох, але я се скоро спаралізую (*прикликую Зою*). Іди, Зою, принеси вина і чарок відповідну скількість (*Зоя відходить*).

ЯВА XV.

(*Ті самі без Зосї*).

Страшинська (*до себе*) Ах ті мущини дурні, дурні! Я будучи мущиною, не шукалаб учености, ні поступовости у жінки, а взялаб собі за жінку таку дурненьку, але гарну гусочку, бо така не зрадить, а також не в силі на зраді піймати; а тимчасом вони що? Ідуть на принаду таких Козовських зі штучним цвітом лиця, зі штучними зубами та може із дечим іще штучним?

Боюн (*до Страшинського інтимно*). Ми оба ходім хиба геть, бо то Бог вість, чи не які соціялістичні, або нігілістичні проклямації.

Страшинський. А щож нам, панє дзею, до того, чиж то ми друкували ті ві-

дозви? Зрештою мені здається, як би ми хотіли навіть в кого вмовити, що то ми видали їх, то ніхто нам не повірив би. Таж ми так невинно і льяльно — як каже моя жінка — виглядаємо (*сміється*)! Остаточно можнаб піти геть, але дивіть, Зося несе вино!

ЯВА XVI.

(*Ті самі і Зося*).

Страшинська (*наливає всім вина*). Мої панство, не складний я бесідник, тож попросту скажу. Між нами є двоє молодих людей, що перед хвилиною виявили одно другому свою горячу любов.

Мися (*підбігає заклопотана до Страшинської*). Мамунцю, та ще ні!

Страшинська (*до Мисі*). Не про тебе бесіда (*дальше голосно*) Най їм Бог помагає. Вказувати на них не потребую, бо певно всі догадають ся.

Муся. Може Зося і пан Верховецький?

Страшинська. Ні, вуйко Томцьо і пані Козовська!

Всі. А! а! гратулюємо!

Благодницький. Ми перечимо!

Козовська (до Страшинської). Чи то був жарт, ласкава пані?

Страшинська. Боже борони! Я з душі і з серця того собі бажаю.

Меценас (поправляє собі цвікер і покашлює).

Страшинський (підходить до жінки). Що то все значить, Мусю? Я нічого не розумію.

Страшинська (до мужа). То мій плян. Інакше я не могла меценасови дати зрозуміти, що Козовська має ся до Томця, тож рішила ся на сей дуже дразливий крок.

Страшинський. Та бо диви ся, як вони поконстерновані. Треба якось вийти з сеї ситуації.

Страшинський (підходить до Боюна і каже). Пане професор, як уважаєте, жінка моя наробила квасу; всі похнюпили ся, попускали носи; зачніть но з послом про політику говорити, бо товариська розмова тепер не склеїть ся.

Боюн (до Страшинського). Гм! добре! Хоч народний учитель не повинен по закону міщати ся в політику, але між своїми можна зважити ся.

Страшинський (усміхається). По тайному тихо — тихісенько!

Боюн (підходить до меценаса). Пане меценас! добродію! Тут учора якісь жан-

дарми ходили по подвір'ю і по стайнях і буцім то шукали, моспаненьку, ревізора від катастру худоби, Рожека. Вони, бачу, його навіть знайшли десь у соломі і він з похміля бормотав щось, що він виборчий агітатор, а вони його набирали за те і кепкували, що штемпльованє волів важнійше, як вибір високоповажаного пана меценаса. Чи не можнаб за те жандармерію потягнути до відповідальности, або бодай написати до газет?

Меценас (*поважно*). Тут у граничнім поясі обов'язує катастер і жандарми зовсім слушно могли ходити по стайнях, а навіть термосити недбалого ревізора.

Боюн. То лиш претекст, пане меценас добродію, а на ділі вони прийшли шпіонувати, щоб донести висше!

Меценас. Не такі там бідні висше на інформациї, щоб по них аж жандармів мусїли посилати. Знайдуть ся наші людці, що самі донесуть любісінько!
(*смієть ся*).

Боюн. Чи то пан меценас до мене притик роблять? А я, далебіг, прошу спитати пана Страшинського, і ногою не вступаю в староство!

Меценас. То зле, бо там у вас повинні

бути діла в інспектораті шкільнім.
Страшинський. А запомога в чорно-жов-
тім шнурочку, пане учитель?

Боюн (*комплетно збентежений*). А! правда!,
правда! Та всеж треба жандармів
провчити, бо то дуже бутні штуки
і нашого брата ні за що мають!

ЯВА XVII.

(*Ті самі: входять два жандарми*).

(*Чути стуканє. Страшинський кричить*):
Прошу!

(*Входять жандарми; всі крім медика
і меценаса налякали ся, а найбільш учитель
Боюн, що не знає, чи сховати ся, чи по
просту втікати*).

Медик. Чого, панове, шукаєте і де у вас
письмо уповажняюче до входження
тут до приватного помешканя?

Меценас. Не горячіть ся, пане, безпо-
трібно. Спішіть ся помалу.

Старший жандарм (*салютує*). Ми прийшли
перепросити пана адвоката за вче-
рашне непорозумінє. Ми зайшли тут
шукаючи ревізора від худоби, а нас
посуджено, що ми прийшли на власну
руку перешкоджувати. Отже то не-
правда! Я передаю сему колезі ка-

тастер і через те ми в двійку ходимо. Ми овшім за паном мецenasом з переконання, а до виборів власть не по-звляєє нам мішати ся.

Меценас. То добре! Мене то тішить, що так діло обертає ся.

Боюн. Пане меценас добродію, запишіть ласкаво їх прізвища і виробіть їм у Львові протекцію до аванзу. То дуже чесні люде. Нема то, як наші сердечні жандарми. З ними жити і вмирати любо бідному Рутенцеви.

Страшинський. О! Наші жандарми то браві хлопці. Мамунцю, дай но нам що перекусити. Прошу панів близше.

Страшинська. Прошу панства всіх.

(Всі прямують у тапетові двері).

Медик *(до меценаса)* Гірке кандидованє!

Старший жандарм *(на ухо до молодшого).*

Треба вміти в світі жити: І Богови свічку і чортови огарок.

Мися *(до меценаса).* Пане меценас, я піду з вами!

Меценас. І овшім, дуже радо. Служу пані *(подає їй руку).*

Мися. Ах, які ви щасливі!

Меценас. Дійсно, йдучи під руку з панею, я щасливий!

Мися. Не для того, а через те, що вам так світ покланяє ся. Ах! ви мущини

щасливі, до вас світ належить.....
(гублять ся обоє в тапетових дверях).

ЯВА XVIII.

(Остають на кінци медик і Боюн).

Медик. Щож, пане професор, можеб ті ваші ідеальні жандарми взяли по троха відозв і рознесли по селах? *(смієть ся)*.

Боюн. Жартуйте здорові, а то таки ідеальні жандарми! Ходіть з нами на їх прийняте.

Медик. Спасибіг за запрошенє. Я противник усякої власти!

Боюн. Таж то патріоти!

Медик. Спасайте їх багнетами Русь, а я остану тут сам!

Боюн. Вольному воля *(відходить)*.

ЯВА XIX.

(Медик сам).

Медик *(вслід за Боюном)*. Блаженні щасливі духом *(ходить неспокоїно по покою)*.

ЯВА XX.

(Входить Муся).

Муся. Щож ви, пане, самі тут походжаєте?

Медик. Оттак собі походжаю тай сам собі розважаю..

Муся. Що далеко милу маю. Чи до неї лист писати, чи самому відвідати?

Медик (*терпко*). Голодній кумі все хліб на умі, а у мене зовсім прозаїчні думки засіли в голові. Я думаю над тим, як тут людьцям жандарм імпонує, тай врешті і про свою особисту справу!

Муся. Про якуж?

Медик. Про гроші на виїзд до Відня; потрібно дві сотки, а тут з добутєм їх дуже пиняво йде. От вам молодечі мрії.

Муся. Я думала, що ви про яку панночку думаете.

Медик. На чорта мені панночки!

Муся (*до себе*). А то простак, а мамунця казали мені до него брати ся (*голосно*). Прощайте, пане!

Медик. Дай вам Боже делікатне пановане (*смієть ся*).

Муся (*відходить*).

Медик. Треба признати, що тутешні панночки і їх мамуня працюють над здобутєм мужів з більшою енергією, як меценас над мандатом.

Заслона спадає.

Конець II акту.

III АКТ.

*Річ дієть ся в дві неділі пізнійше в домі
пп. Страшинських у тім самім покою.*

ЯВА I.

*(Меценас і медик сидять і курять папі-
роски).*

Медик. Не знати, по що зачинаємо ми тут висиджувати нову каденцію, тратячи так дорогий час. Таж за тиждень уже вибори, а ворог не спить, і наші прихильники, як зачуваю, щось на нас також косим оком дивлять ся.

Меценас Та я властиво також не виджу жадної важної причини, для котрої би тут сидіти; але чиж чоловік за всігди в житю має руководити ся самими прінціпами? Треба ж іноді і на формальности пожертвувати трохи часу.

Медик. На якіж формальности тратимо ми тепер час, сидячи тут від учора, намість обїздити село за селом по волі

самих же виборців; а волю виборців у доста терпких словах висказав вам оноді селянин Грабар!

Меценас. Не горячіть ся, добродію! Треба ж і панству Страшинським за їх труди і прихильність вволити волю і скоро то їм робить приємність, позістати тут іще день-два, хоч би нам побут тут був скучний, або навіть прикрий.

Медик. Ви, добродію, зовсім не модерний кандидат! Ви мені нагадуєте тут польських героїв із 1863 року, що під титулом „kroniarzy“ спасали вітчину в обіймах дам у Галичині тоді, коли їх грудий і рук треба було в королівстві, але не до котиліона!

Меценас (*терпко*). Так? Якжеж ви виображаєте собі модерного кандидата?

Медик. Зовсім відмінно від вас! По моїй думці такий кандидат повинен той короткий час квінтесенції конституції т. є. час розписаня виборів використати як цитрину. Він повинен у тім часі бути в кождім селі найменше два рази і устроїти бодай 10 віч у повіті. Одним словом повинен у тім часі достроїти ся комплетно до виборців; віддыхаючи їх повітрем повинен думати їх льогікою, чути їх

болі і радощі, а хто того не годен, най собі пє морожену каву в холодочку мійської цукорні і не збільшає серед селян апатії та недовірчivosti до сурдутовців, на яких вони вже стілько разів попекли ся!

Меценас (*усміхаєть ся*). У всему треба заховати міру.

Медик. О! перепрашаю; середна дорога у політиці найгірша, бо за неї бють обі сторони пізнійше.

Меценас. *Mediocritas aurea.* Зрештою голос загорілця Грабаря ще на щастє не голос загалу. Тутешні селяни навіть не привикли ще до виборової акції і надмірною ревністю можна легко переборщити та осягнути впрост противний результат, наколи мужики зачнуть застановляти ся по свому, що то не без причини чоловік так побиваєть ся о мандат, що мусить мати свої власні ціли, а виж самі сказали, що мужик до сурдутовця відносить ся з недовірем.

Медик. Се чисто адвокатська софістерія і я певний, що ви самі стараєте ся лише покрити словами внутрішне признанє до вини! Я маю відомість, що вам власне селяни беруть за зле — сидженє тут!

Меценас. Длячого?

Медик. Мабуть длятого, що вони так, як я, розуміють модерного кандидата (*смієть ся*).

ЯВА II.

(*Ті самі і входить запитий ревізор Рожек*).

Рожек. Do usług wielmożnego pana — мое нижайшое почтеніє, маю честь представити ся: Стефан Рожек, do usług wielmożnego pana — агітатор виборчий.

Меценас. Щож вас спроваджує?

Рожек. Маю рахунок до високоповажаного пана посла!

Меценас. Який? До мене рахунок?!

Рожек. За бандерію, прошу високоповажаного пана посла.

Меценас (*здивований*). За яку бандерію?

Рожек. За ту, що провадила оноді пана посла з віча сюди.

Медик. От вам aurea mediocritas! Уживати мужиків за гроші до паради!

Меценас (*до медика*). Не тріумфуйте за скоро, бо хто смієть ся на кінці, той смієть ся найліпше!

Медик. Якось воно не заносить ся на те, щоб ви сміяли ся на кінці!

Меценас (*до медика*). Побачимо! (*до Ро-*

жека). Яким же титулом ви хочете заплатити за бандерію?!

Рожек. Do usług wielmożnego pana. Я зараз поясню. Я фаховий агітатор. Я вибрав свого часу польського ксьондза Брушковського, я вибрав небіщика пана Утрацінського і він, найцарствує в небі, виробив мені посаду ревізора від худоби. Тепер же, коли вас два Русини кандидує, я зміркував, що ви, високоповажаний пане, правдивий кандидат, а ваш противник не патріот.

Медик (*з іронією*). Ов! у вас почуте патріотизму розвинене?

Рожек. Тож я постановив підпирати вашу сторону, бо я все по тій стороні, що відносить побіду. О! як я Рожек, так мій кандидат іще ніколи не упав; я тут в околиці маю мир: я тут урядова особа; я значу худобу в цілім окрузі і тут, пане добродзею, одно телятко не сміє народити ся без моєї відомости.

Медик (*іронічно*). Хто сподівав би ся, що в вас така велика власть!

Рожек. Так єсть, do usług wielmożnego pana. Отже я дібрав бандерію для високоважаного пана і хоч хлопи на мій зазив їхали без претенсії на ви-

нагороду, то всеж таки треба їм ви-
точити пару бочівок пива. Високо-
поважаний пан посол розуміють?

Медик. Також трохи ковбаси і дриглів
з уміркованости і пошани для вибор-
чих звичаїв, що з часом стануть на-
родною святістю.

Меценас. Пане Зброжек!

Рожек. Рожек! Рожек! Do usług!

Меценас. Отже пане Рожек! Я хочу вийти
з вільної волі виборців, без звичай-
них, а навіть уже, як слушно той
пан зауважив, майже звичаєвих пра-
ктик виборчих!

Рожек. Розумію, високоповажаний пане
посол і ручу, що так буде, але бан-
дерія се не виборці, се звичайні хлопці.

Медик. Чисто адвокатський спосіб льо-
гіки! Я перепрашаю, пане меценас,
що не хотячи так проговорив ся.

Меценас. Дякую іменем адвокатської
палати, хоча без уповажнення, за при-
числене до нашого стану такого ко-
леги (*до Рожка*). Ага! то не виборці,
але звичайні хлопці і „напивне“ для
них по вашому катехізмови річ мо-
ральна?

Рожек. Найкомплетнійше моральна!

Меценас. А по моїй совісти се річ не-
чиста!

Рожек. Жартуйте здорові, пане посол, але хто не смарує, як то кажуть, той не їде (*усміхається*). А зрештою про те не потребує ніхто знати; се річ гонорова і між нами остане як камінь у воді (*оглядаючись на медика*). Той пан ваш приятель, то можна при нїм отверто?!

Медик. Спасибіг за довіре до моєї особи, але я до сеї „гонорової“ компанії не маю охоти належати!

Рожек. Га! мої панове! Я готов відійти, бо бачу, що ви з мене кпите, та всеж воно вийде негарно, як той бідняга сїромаха-горопаха — Рожек, з котрого високоповажані панове насмівають ся, із своїх бідних доходів буде примушений заплатити кошти кандидатури пана дра Мекелити, звісного меценаса руського. Я чоловік скромний і для себе певно не упімнув би ся, але для людей мушу!

Медик. Не упімнушиб ся, але як би давали, то взяти не вадило би (*усміхається*).

Рожек. Не ті часи тепер, давнїйше бувало інакше. При виборі ксьондза Брушковського сховало ся легко 400 зл. в кешеню, а тепер крути-верти і нічого не викрутиш.

Меценас. Кількож ви рахуєте на угощене тої бандерії?

Рожек (*оживляє ся і кланяє ся*). Do usług wielmożnego pana, — так 200 паперків обійде!

Меценас. То за багато! 25 булоб доста по моїй думці.

Медик. То бодай цілком льояльна цифра!

Рожек (*до меценаса*) Високоповажаний пане, я дуже скромно числю, на двіста хлопів то за мало!

Меценас. Пядесятка повинна вистарчити!

Медик. Досіль я думав, що ви жартуєте, а ви либонь на серію цілком хочете платити; а деж наша засада, що ми не лукавимо, честею виборців не торгуємо, що у нас нема ні зерна неправди за душею?

Меценас. Угощенє хлопців за бандерію не перевертає ще ніяких засад.

Медик. Отже ви переняли ся цілком льогікою того панка, що бандерія, то не виборці, а звичайні хлопці! (*сміється*).

Меценас. Ви великий „Prinzipienreiter“, але побачимо вас за літ 10, чи ви ніколи не уступите тому, чого розбити не можна! (*до Рожека*). От вам 50 зол. і дайте мені спокій!

Рожек (*бере банкнот, кланяє ся і каже*). То

таки за мало, присяй Богу. Я дуже скупенько почислив; на 200 хлопів 100 зол. значить 50 крайцарів на одного, а не без того буде, щоб не зійшли ся на трактament і такі, що не їздили в бандерії, бо знаєте здорові, що наш хлоп влізливий, як худобина, — се факт неоспоримий.

Медик. Даруйте, пане меценас, але по тих словах, що тут упали, годі мені дальше церемонити ся з вашим гостем (*ударяє Рожека в лице*). От тобі, моральна нуждо, наука за призване руського хлопа влізливим, як худоба.

Рожек. Ох! алеж бо то високоповажаний пан горячі, та за те мають легоньку руку (*кланяє ся*). Дай Боже прожити, але жарт таки прикрий (*медик хсдить нервово по покою*).

Рожек (*до себе*). Коби ще хоч десяточку, або пяточку виторгувати!

Медик. То моральний банкрот! Плюй йому в очи, а він каже, що дощ йде, і перед такою скотиною шапкує мій бідний руський мужик!

Рожек. Dalibóg, wielmożnuj пане, то дуже мало, прошу ще хоч 20 ринських.

Медик (*бере його за ковнір і викидає за двері; серед того Рожек губить 50 зл.*

і бормоче). То хоч десяточку, пане посол, а най хоч пяточку....

Медик (*підносить загублену Рожеком пядс-
сятку і смієть ся разом із меценосом*).

ЯВА III.

(*Ті самі без Рожека; входить Грабар*).

Грабар (*усміхаєть ся*). Щось у вас, панове, виборча акція доволі горячо йде, як я зауважав із прощаня з тим панком (*подає руку меценосови і медикови*).

Меценас. Дістав науку, щоб не називав влізливим руського мужика.

Грабар (*усміхаючись*). Таке не одному придалось би, та не треба зі всіми рахувати ся. От я до вас також прийшов, щоби ви витолкували ся з обиди, нанесеної нам мужикам.

Медик і меценас (*глянуть зі здивованєм на себе і на Грабаря*).

Меценас. Я?! я?!

Грабар. Таж не я, а ви!

Меценас. Коли і як?! і де?!

Грабар. В тім то й біда, що не раз, а частійше.

Меценас. То мусить бути якась бріхонька з противного табору.

Грабар. Ні! — такої з нашого!

Меценас. То у нас мусить бути роздвоєне!

Грабар. Та єсть, але не я його причина, лиш ви!

Меценас (*нетерпливо*). Кажіть же раз виразно, про що йде!

Грабар. Нам не сподобала ся ваша поведінка; з панами вам годі водити ся, то ви гайнуєте час з усякими підпанками, замість вести виборчу акцію так, як я вам радив! Чиж се не доста? Я маю у руках іще й ваше письмо до вашого депендента, що попало у мої хлопські руки завдяки добродушности вашого писаря.

Меценас. Щож у тім письмі?

Грабар. Дуже багато!

Меценас. Покажіть!

Грабар. Зараз, — я маю лист при собі.

Медик. Не знаю, що там з листу вийде, але щоб не забути, я тепер передаю вам отсю пядесятку, уратовану з чорних рук. Обернім її на заложене повітової бібліотеки для околичних селян, а тепер читайте лист.

Грабар. Спасибіг за щедрий дар, а тепер послушайте, панове (*читає*). Акція поступає надсподівано добре. Пані Козовська дала мені поіменний спис,

котрий вам залучаю. Все те певні виборці, що підуть за мною! (*перестає читати і каже*). Спис сей я написав і дав панови Білінському, а як він пішов у руки пані Козовської, не знаю. Поясніть, паничу!

Медик. Вона мене просила і я їй дав!

Грабар (*усміхається*). А що вам за те обіцяла?

Медик. Нігде правди діти, обіцяла ввечером побачити ся в альтані!

Грабар. Розумію! (*читає далше*). Пані Козовська з гідною подиву енергією працює. Незрівнана жінка (*перериває і каже*). Певно, що незрівнана, коли вас двох водить за ніс (*читає далше*). Зробила мені навіть овацію з виборцями зі свого села. Було чотири хлопи, звичайні мамелюки, а один подобав ся мені: смілий і притомний. Решта мужиків тут чернь нетямуща. Про бандерію певно знаєте, от хлопня думає, що я який владика. Просто чоловікови соромно, що буде заступником такої „Азії“ (*ховає лист*). Ну, пане! Щож ви на се?

Медик. Я вважаю, що то дуже радикально написане!

Меценас. Даруйте, але письмо писане інтимно до свого чоловіка.

Грабар. То ніби значить, що інтимно можна і рідного тата лаяти.

Меценас. Та годі ідеалізувати нашого селянина тай політика не поезія, тут треба річ брати реально і на все дивити ся ясно.

Грабар. Тож ми дивимо ся на вас ясно і ви нам не подобаєте ся!

Меценас. То кандидуйте ви!

Грабар. По се позволенє я не потребував до вас іти, бо кандидувати я міг перед вами, але коли я вас поставив кандидатом, то маю право потягати вас до відповіди, коли де провинете ся!

Меценас. То щож зачинаєте бучу?

Грабар. Ніякої бучі не маю наміру зачинати, я тільки прийшов іменем виборців і правиборців, котрих ви називаєте чернею та хлопнею, сказати вам, що проти вас підносить ся ропіт. Ви зачинаєте неподобати ся, а я вас не можу дальше боронити, бо я також бачу ваші хиби і то може ліпше, як другі. Я свою думку про вас уже і вам і пану Білінському давнійше сказав!

Меценас. Отже переходите на сторону мого контр-кандидата?

Грабар. Ні, бо той нам зовсім не по ну-

тру. На біду треба за третим оглянути ся!

Меценас (з нетерпеливостею). То ставте третого!

Грабар. Не іритуйте ся, пане, бо се не лицює політичному діячеви, а ситуація вимагає зрілої розваги. Наш повіт певний для кандидата, котрий мав би довіре нас кількох, що тут другим провід даємо, а тут ви якби завзяли ся з дня на день охолоджувати нас у запалі до вашої особи! Наша чернь, хлопня, дуже добре розуміє наміри панства Страшинських, або незрівнаної пані Козовської! Не вжеж ви не добачаєте, що ходить про вас не як кандидата на посла, а як кандидата до стану подружнього? Вони охотно вам завісили би на шию всі свої панни і ту вдовичку, що має погану привичку в альтанах сходити ся з паничами!

Медик. Браво! Браво! Грабар! Я з вами вповні солідарний (подає руку Грабареві).

Грабар. Я з вами також солідарний! З вас може бути добра сила на нашій неурожайній суспільній ниві, колиб ви лиш за приміром старших колегів

не пішли в світ нести цивілізацію в Боснію, або й подальше!

Меценас (*що спацерує по покою нервово*).

Чи лист, який маєте, ви опублікували вже всім і всюди?

Грабар. Ні і не опублікую, хиба в остаточнім разі.

Меценас. Так щож буде?

Грабар. Вам треба либонь буде резигнувати і мемо ставити селянина!

Меценас (*простягає руку*). Маєте мою руку, що годжу ся на те, а ви прийміть запевненє, що я зовсім щиро хотів справі послужити, та не хочючи вліз у таку кабалу.

Медик. Щож робити? В політиці так буває: за одно слово валять ся міністерства, розбивають ся коаліції!

Грабар. Скоро так, не гаймо часу! Укладаймо порядок віча, яке позавтра треба відбути конче!

Медик. Добре, я охотно буду агітувати за кандидатом селянином!

Меценас. І я також!

Грабар. За сі слова розцілував би я вас; тепер бачу, що ви гідні бути нашим заступником, що ви розумієте положенє, яке зробило ся не хочючи. Тепер я постараю ся постояти за вас!

ЯВА IV.

(*Ті самі; входить Козовська*).

Козовська. Прошу дарувати, але я мимо волі чула кінець розмови! По щож ви, пане мецenas, резигнуєте з кандидатури, маючи мандат уже майже в руках?

Мецenas (*з іронією*). Мандат майже в руках, головно заслугою пані добродійки!

Козовська (*з кокетерією*). Та воно правда, не без моєї скромної участі!

Мецenas. У таких ділах, як вибори, треба чесности, бо усякий нечесний крок мстить ся, а чей пані свого кроку зі списом виборців не назвуть чесним, і тоді скромна участь пані мусить мати нескромний вид.

Козовська. Пане! прошу числити ся зі словами!

Мецenas. Не уважаю за потрібне, тут сальоновість зайва! Ми бачимо ясно, про що пані ходило!

Козовська. Пане! Ви мене обиджаєте!

Мецenas. Того наміру не маю супроти безборонної, хоч уже добре повнолітної жінщини, але хочу вам дати

зрозуміти, що плян ваш у пору відкритий.

Медик. Весіля не буде, ласкава пані!
(*Козовська зі злости рве хустину в руках*).

ЯВА V.

(*Входить Благодницький; ті самі, що в яві попередній*).

Козовська (*показуючи на Благодницького*).
Мій наречений пан Хома уйме ся за мною!

Благодницький (*підбігає і цілує Козовську в руку*). Нарешті! (*гляди́ть їй в очі і знов цілує*). Про щож ходить? Що зайшло?

Козовська. Ті панове нанесли мені обиду, підозріваючи мене о нечесність у виборчій агітації.

Медик. Ми відкликуємо всьо зворушені святостею хвилі; чи може пані хотять, щоб ваш наречений кровю окупив гимен?!

Благодницький. Я думаю, що найліпше буде запросити панів на наше весіле в роли дружбів; най нам usługують на весілю! (*смієть ся*).

Медик. Я охотно! (*кланяє ся*).

Меценас. І я також не предложу лікар-

ського свідоцтва, що я вже не годе́н, і буду служити! (*кланяє ся*).

Козовська. Я вам прощаю, бо знаю, що в часі виборів можна бути зденервованим (*вистягає руку*).

Медик і меценас (*подають їй руку*). Гратулюємо! гратулюємо! (*подають руку Благодницькому*). Гратулюємо!

Благодницький. Спасибіг! А тепер на вас, пане меценас, черга!

Меценас. Я вже остану старим кавалером на Русі! У мене вже чимало старокавалерських привичок, з якими тяжко попрощати ся; я наприклад газету розтинаю рукою дуже недбало, але в тім моя сатисфакція; а така дрібниця могла би жінку зіритувати до крайности.

Козовська. Е, то дрібничка; мудра жінка уступила би в тім!

Меценас. Таких дрібниць знайшло би ся більше, а є і принципіяльного значіння квестія т. є. гроші. Мені вистають мої заробітки на вигідне житє, а з фамілією було би тяжко; я егоїст і не маю охоти замість пільзнера зачати пити звичайне львівське пиво, а тут жінка старому готова заграти „кряйцарову сонату“.

Козовська (*до себе*). Чи він тепер, чи

колисьтут говорив правду? Ой ті мущини, ті мущини!

ЯВА VI.

(Входить Страшинська, Мися, Муся, Зося з юристом, Страшинський і Боюн).

Благодницький. Тепер, пане добродію, можна пити наше здоровлє!

Страшинська. Так? а! гратулюю! і ще раз гратулюю! (цілуєть ся з Козовською і Благодницьким).

Страшинська. А тепер, мої кохані, признайте ся, чи ви не були по слові ще оноді? І по що було удавати, що ні, таж перед моїм оком ніщо не укриє ся; і по що ви мене наразили колисьтут з тоастом на блямаж?

Благодницький (цілує Страшинську в руку).

Не гнівай ся, сеструнцю! Годі було признати ся, була причина.

Страшинська. Яка?

Благодницький. Жалоба пані Мані!

Страшинська. А нині?

Козовська (терпко). Нині кінчить ся.

Страшинська (з насмішкою). Піврічна, чи ціла?

Козовська. Така, яку в Росії обходять!

(приходять усі і гратулюють Козовській і Благодницькому).

Страшинська. То в Росії піврічні жалоби?!

Козовська *(до Благодницького).* Прошу мене відвести до дому моїх родичів, бо ваша пані сестра напосіла ся мене обиджати!

Благодницький. Алеж, пані! Вона занадто вас любить, щоби...

Козовська *(тупає ногою).* Не уневиняйте!

Страшинська *(до Благодницького).* Веди! Веди свою цяцю! *(до Козовської голосно).*

Алеж, кохана пані, як щастя своїм дітям бажаю, я не мала злої інтенції. Яж вас люблю, як свою доньку, і бажаю вам того, що своїм дітям.

Медик *(до себе).* О! Се бігме неправда!

Грабар *(підходить до Козовської і Благодницького).* Я вам також вінчую, най Бог дасть і з роси і з води, і де поступите ся, най вам щастє процвітає!

Козовська. Дякую вам сердечно!

Грабар *(хоче Козовську поцілувати в руку).*

Козовська *(не дає в руку цілувати ся, а наставляє лице і каже):* По народньому звичаю поцілуймо ся, Грицю, в лице!

Грабар *(обтирає уста свої рукавом).* Та добре, прошу пані! *(цілують ся; всі дивлять ся зі здивованєм).*

Меценас (*до медика*). Може вона і з нами спробує?!

Козовська (*до Грабаря*). Дай Боже, Грицю, щоби ми завсїгди бачили ся при спільній роботі для добра Руси!

Грабар. Дай Боже, — дай Боже! (*до себе*). Або то правда?

Медик (*до меценаса*). Се її послїдний замах на вашу свободу. Сим хотїла вас скаптувати, та якось не бачу, щоб вам ся фінта заїмпонувала!

Меценас. Не нас брати на полову!

Медик. Але був час, що ви були забули ся!

Меценас. А ви? — Rendez vous в альтанї!

Медик. Е! такі сходини не ведуть до подружа!

ЯВА VII.

(*Всї ті самі і входить Івась з вином та чарками на таці*).

Страшинська (*наливаючи вино*). Тепер уже випємо на певно!

Медик (*до Грабаря*). Як вам подобає ся се всьо?

Грабар. Та воно ніби файно! Поцілував ся я з панею, але не смачний поцілуй, бо муки з лица набрав ся на губи! А потому скажу правду, що воно не

файно, що вона так нагло чіпила ся його; у нас мужиків так не буває!

Меценас (*підносить чарку*). Шановне панство! Як будучий дружба вступаю задалегідь у свою службу і вношу тоаст на здоровле і щастє молодой пари! Многая літа, молодята!

Медик (*до себе*). Молодята, але вже шпакваті!

Козовська (*до себе*). Але меценас фальшивець, йому ні трохи не жаль!

(*Всі тручають ся чарками*).

Боюн (*інтонує дяківським способом*). Е! многая літа — многая літа! Високоповажаному панству кир Благодницьким, кир Хомі со дівцею Марією сотвори Господи многая літа!

Всі. Многая літа!

Медик (*до Боюна*). Таж пані Козовська не дівця!

Боюн. Та я знаю, але воно з ритму так виходить!

Медик. Та було співати так: Многая літа, най живе Хома і його кобіта!

Боюн (*співає з медиком*).

Зося (*входить з юристом*). Мамунцю! Пан Верховецький освідчив ся мені і я приняла його!

Страшинська. Я то прочувала! (*цілує Зосю в чоло*). Я, дитино, не повинна тим

тішити ся, бо як тебе заручу або і віддам, то щож люди про Мисю і Мусю будуть говорити?! Але одно мене тішить, що жіноцтво з темпераментом має попит, а також нас тут три...

Зося. Які три?

Страшинська. Я, ти і Козовська!

Зося. Така трійка?

Страшинська. Клич но свого „кібіца“ і ходім до тата.

Зося (*киває пальцем на юриста і той підходить*).

Страшинська (*цілує в чоло Зосю і Верховецького і розплакує ся*). Най вас, діти, Бог благословить!

Зося і юрист (*цілують руки Страшинської і йдуть з нею до Страшинського, де поти-хо пояснюють усе, а той благословить їх*).

Благодницький. Мої панство! Справді урядово нічого ще не оповіщено, але я надію ся, що не буде урядового запереченя, коли випю здоровле другої пари панства Верховецьких. Многая літа!

Грабар (*до медика*). Тут якомсь для кожного добирають пару! Може ще для вас і для пана адуката щось придума-

Меценас (*підходить*). Що?! що?! [ють!

Медик. Ми з Грабаром боїмо ся, щоб

хто з розохочених і підохочених не
вніс здоровля третої пари т. є. вас
і панни Мисї.

Меценас (*смієть ся*). Або вас і панни
Мусї.

Медик. Я заасекурований. Вона вже мене
ізнала, я розмовив ся раз з нею до-
ста терпко, але ваша зробила би такі
чулі оченята, що годї булоб відка-
зати ся!

Бюю. Е! Многая літа, — многая літа!
Високоповажаним панству обручен-
цям кир Верховецьким сотвори Го-
споди многая літа!

Всі. Многая літа! многая літа!

Страшинська (*підходить до Мусї і Мисї,
що стоять невеселі разом*). Мусю! як-
жеж тобі медик подобав ся, чи ні?

Муся. Я його не хочу!

Страшинська. Чому?

Муся. То ходяча проза!

Страшинська. Ой ти, козо! То власне
добре!

Мися. Абож меценас поезія, а я його не
хочу.

Страшинська. Тільки біда, чи вони оба
вас хотять? Але я то зараз висондую!

Верховецький. Я вношу здоровле висо-
коповажаних родичів панни Зосї!

Бюен. Е! многая літа, многая літа. Сотвори Господи многая літа!

Всі. Многая літа, многая літа.

Страшинська (*тручаючись чаркою з меценосом, коло котрого стоїть медик*). А як вам, пане меценас, не заздо?

Медик (*моргає на меценаса*). А що я казав?

Меценас. Я вже привик, пані добродійко, до того, що на около мене молодіж побирає ся, а я далі парубочу!

Страшинська. Та надумали би ся раз, пане меценас!

Меценас. За пізно вже, ласкава пані!

Медик. На що мені женити ся, на що мені братись, будуть з мене молодого козаки сміятись!

Страшинська (*глядиць косо на медика*).
З якогож куреня ви козак?

Медик. З самої Січи запорозької, вільний козак, без нахилу до обаблення!

Страшинська (*споглядає косо, відходить і підходить до Мисі*). Мисуню! Ти, серце, внеси тоаст того мужика, то дуже заїмпонує; ти виділа, як та ящірка з ним цілувала ся для заїмпонования.

Мися. Щож сказати?

Страшинська. От скажи так: я пю на поводжене кандидатури пана меценаса і за здоровле наших братів хліборо-

бів у руки їх чесного представителя пана Грабаря!

Мися. Зараз я собі повторю! Добре, вже умію! *(бере чарку і говорить)*. Панство дозволять, що я випю за здоровле наших рідних братів селян у руки їх чесного репрезентанта пана Грабаря! Най їм Господь помагає вибрати пана меценаса!

Благодницький. Браво, Мисю! Браво!

(Всі гратулюють Мисі).

Грабар *(відносить чарку)*. Дякую за честь і почестну! Забавляйте ся, панство, у кого є час до того, а нам з панами докторами треба рушати в дорогу. То на щастє вибору дра Мекелити, правдивого приятеля мужиків, як переконав ся я, і надію ся, що будемо його видіти послом!

Страшинський. То панове хочете зараз рушати в дорогу?

Меценас. Не інакше, — час дорогий!

Страшинська. А колиж, панове, знов до нас повернуть у гості?

Меценас. Того вже не знаю! Тепер до вибору вже часу нема, опісля... не... знаю..

Медик. Здаєть ся зовсім певно за шість літ при нових виборах знайдемо ся знов тут разом при спільній роботі

для добра загалу без егоїстичних цілий *(усміхається)*.

Страшинська *(зі злостю)*. Тоді може вже ви не будете помічником у кандидованю, але самі будете де кандидувати і певно вже інакше будете дивити ся на світ і людей.

Медик *(кланяється)*. Дякую за гарні вигляди на будучність і упевняю, що я дуже добре, бо реально, дивлю ся на світ і людей і бачу усякі людські, навіть найтончі пляни!

Страшинська *(відвертає ся і до себе)*. О! Муся бідачка пізнала ся на нім!

Мися і Муся *(підходять до Страшинської, медик до Грабаря)*.

Мися. Мамунцю, колиж вернуть панове на певно, бо вони відай жартують!

Страшинська. Не жартують, дитино! То сумна дійсність, аж за шість літ!

Мися. Якжеж то вичекати тих шість довгих предовгих літ у тім закутку, де світ дошками забитий — ах то тяжко!

Страшинська. Щож я на те пораджу?

Муся. Треба скоро робити Зосі весіле і просити їх на весіле!

Мися. Або ще ліпше, зробити за пару днів урочисті заручини Зосі і їх запросити!

Страшинська. Досконалі пляни, тепер

бачу, що в вас також пливе троха моєї крові! Подобаєте ся мені за сі помисли! Іди, Мусю, і на ухо скажи Зоси, щоб їх просила на заручини на неділю, від сеї, що прийде, за тиждень!

Страшинський (*підходить до жінки*). А що, душенько, як з мецenasом?

Страшинська. Він така фуюра, як ти!

Страшинський (*усуває ся*).

Козовська (*підходить до Страшинської*). Воноб не зле, щоб мецenasови дати зрозуміти, що Мися за ним!

Страшинська (*терпко*). Вона зовсім не за ним; мої діти не уміють і не потребують накидати ся кавалерам!

Козовська (*відходячи*). А, то перепрашаю! (*до себе*). Не мене дурити, пані Страшинська! Я бачу, що квасні яблука — пан мецenas! Не дивниця: Попік ся бідний на мині, то тепер і на Мисю дує! А такой шкода його; инше було би значене: пані мецenasова, а в додатку послова, ніж суплентова. Та щож робити, коли воно вже у світі так, що не бере ся мужа такого, як хоче ся, а такого, який дасть ся взяти!

Грабар. Панове, час у дорогу, час, забавили нас!

Юрист (*Верховецький*). Мої панове, я прошу на другу неділю на наші заручини!

Зося. І я також, прошу не відмовити!

Грабар. Ми з вами, пане Верховецький, не можемо тримати, бо ви нас зрадили і замість агітувати, стали женихати ся!

ЯВА VIII.

(*Ті самі; входить селянин Слободян*).

Слободян. Ми горою! Понад тих виборців, що ми мали певних, іще трийцять з тамтої сторони перейшло до нас і ждуть у Грабаря в хаті. Їм, — кажуть, не подобало ся, що там нечистими руками агітують.

Грабар. Славно! Пане посол, скорійше збирайте ся; — там під хлопською стріхою знайдете щире серце, а ще може й славу, — як казав батько кобзар!

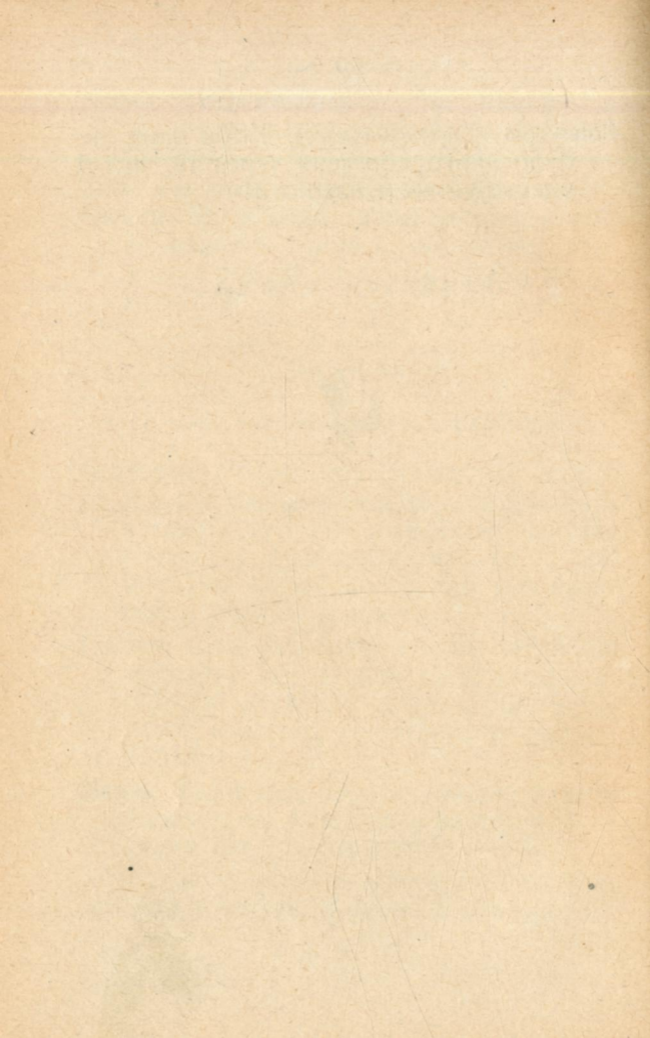
Медик. Там у вас, пане кандидат, будуть бачити лиш кандидата на посла, а не кандидата до гімену!

(*Радість на лиці Грабаря, Слободяна, меценаса і медика, а злість у інших*).

Боюн (до *Страшинського*). Коби лиш не
було якого донесеня через те, що я
удаю руського патріота!

Занавіса спадає.

О П О В І С Т К А.

Українсько-руська Видавнича Спілка видала досі отсі квіжки :

У другій серії вийшли :

	Ціна в короновій вал	
1. М. Грушевський. Б. Хмельницький	0 20	Кор.
2. Курцій Руф. Фільотас	0 20	"
3. В. Наумович. Величина звідяного світа	0 15	"
4. Панас Мирний. Лови	0 06	"
5. І. Пулюй. Непропаца сила	0 20	"
6. М. Грушевський. Бех-Аль-Джугур	0 10	"
7. І. Раковський. Вік нашої землі	0 10	"
8. А. Чехов. Каштанка	0 15	"
9. М. Драгоманів. Мик. Ів. Костомарів	0 15	"
10. Е. Золя. Напад на млин	0 20	"
11. І. Пулюй. Нові і перемінні звізди	0 15	"
12. Г. Квітка. Маруся	0 50	"
13. М. Левицький. Умова для селян спілок	0 20	"
14. П. Куліш. Оріся	0 06	"
15. М. Кистяковська. Іван Гус	0 20	"
16. О. Стороженко. Оповіданя. І	0 20	"
17. В. Барвінський. Досліди з поля статистики	0 20	"
18. В. Короленко. Ліс шумить	0 20	"
19. І. Франко. Шевченко в польській рев. легенді	0 40	"
20. В. Гіґо. Кльд Іе	0 25	"
21. Е. Еґан. Руські селяни на Угорщині	0 25	"
22. П. Мирний. Лихий попутав	0 40	"
23. А. Д. Уайт. Розвій географічних поглядів	0 30	"
24. Ів. Франко. Украдене щастя (видане друге)	0 56	"
25. С. Ефремов. Національне питанє в Норвегії	0 30	"
26. П. Ніщинський. Гомерова Іліяда (1 пісня)	0 30	"
27. М. Драгоманів. Два учителі	0 40	"
28. Е. Золя. Повінь	0 30	"
29. С. Томашівський. Київська козаччина 1855 р.	0 10	"
30. П. Ніщинський. Гомерова Іліяда (2 пісня)	0 35	"
31. Т. Масарик. Ідеали гуманности	0 35	"
32. Люкіян. Юпіте~ у клопотах	0 35	"

33. М. Костомарів. Лицьмо до ред. „Колокола“	0·20	Кор.
34. М. Гоголь. Вій...	0·40	„
35. І. Раковський. Вулкани	0·20	„
36. І. Фльобер. Іродіяда	0·30	„
37. О. Терлецький. Москвофіли й народовці	0·30	„
38—39. І. Тургенєв. Ася	0·40	„
40. Л. Боровиковський. Маруся	0·25	„
41—42. Данте Аліґері. Пекло, пісня I—X	0·40	„
43—45. В. Олехнович. Раси Европи	0·70	„
46—48. Л. Толстой. Крайцерова соната	0·90	„
49—50. О. Бодянський. Українські казки	0·50	„
51. Е. Золя. Смерть Олівія Бекайля	0·25	„
52. Е. Уайт. Розвій астроном. поглядів	0·45	„
53. П. Ніщинський. Гомерова Іліяда (3 пісня)	0·25	„
54. А. Міцкевич. Лист до гал. приятелів	0·45	„
55—56. Л. Толстой. Смерть Івана Іліча	0·55	„
57. В. Брайтенбах. Біологія в XIX в.	0·25	„
58—59. М. Горький. На дві жита	0·70	„
60—61. М. Верн. Біблія, студія	0·40	„
62—63. Г. Кляйст. Маркіза О.	0·40	„
64. М. Карсєв. Філософія історії	0·25	„
65—67. Ф. Достоевський. Грач	1·50	„
68. Ш. Сеньобо. Міжнародні революційні партії	0·40	„
69—71. І. Тургенєв. Весняні води	1·30	„
72. А. Д. Уайт. Розвій поглядів на лихву	0·30	„
73—74. П. Куліш. Українські оповідання	0·90	„
75. Ф. Ляссаль. Про суть конституції	0·30	„
76—77. А. Шаміссо. Петро Шлеміль	0·70	„
78. М. Драгоманів. Літ.-сусп. партії в Галичині	0·40	„
79. Д. Мордовець. Оповідання	0·60	„
80. О. Кониський. Листи про Ірландію	0·45	„
81—82. І. Левицький. Гуморески	0·75	„
83. Ю. Візнер. Житє рослин у морі	0·15	„
84—85. П. Ніщинський. Гомерова Іліяда, IV—VI	0·80	„
86. В. Антонович. Польсько-укр. відносини	0·40	„
87. І. Тургенєв. Муму	0·30	„
88—90. А. Кримський. Мусулманство і його будучність	1·70	„
91—91. О. Стороженко. Оповідання. II	1·10	„
93. А. Д. Уайт. Розмови з Л. Толстим	0·30	„
94—96. Ф. Купер. Зьвіробійник	1·60	„
97—98. О. Ваймаєр. Про туберкульозу	0·90	„

99—100.	О. Стороженко.	Оповідання III.	0 85	Кор.
101.	Л. Толстой.	Схаменіть ся (вечерпане)	0 20	"
102—103.	В. Гаршин.	З війська.	0 80	"
104—105.	Л. Фер.	Будда і Буддизм	0 80	"
106—107.	С. Круть.	Записки з рос.-тур. війни.	1 10	"
108.	М. Кос.	Про полові справи (дуге видане)	0 55	"
109—110.	М. Бозловський.	Мірти й кипариси	0 90	"
		в оправі	1 30	"
111.	Моріс Варн.	Євангеліє, студія	0 40	"
112—113.	Л. Толстой.	Севастопольські оповідання	1 20	"
114.	В. Антонович.	Чари на Україні	0 45	"
115—117.	Тисяча й одна ніч. I.		1 60	"
118.	І. Тен.	Нариси із старинного світа	0 65	"
119—120.	О. Стороженко.	Оповідання. IV.	0 80	"
121.	М. Драгоманів.	Козаки	0 30	"
122.	II Куліш.	Листи з хутора	0 50	"
123.	Ф. Сірко.	Тарас Шевченко і його думки про громадське життя	0 60	"
124—126.	Тисяча й одна ніч. II.		1 40	"
127.	III. Сеньобо.	Церква й католицькі партії в XIX ст.	0 45	"
128—129.	Лев Толстой.	Кавказькі оповідання	1 00	"
130.	Л. Маячанець.	Про шлюб на Україні-Руси в XVI—XVII ст.	0 35	"
131—132.	І. Турґенєв.	Кляра Міліч	0 60	"
133—134.	Е. Цеклер.	Єзуїти	0 75	"
135—136.	І. Франко.	Semper tiro (поезії)	1 00	"
		в оправі	1 60	"
137—138.	А. Д. Уайт.	Розвій поглядів на вселенну	0 90	"
139—141.	Тисяча й одна ніч. III.		1 80	"
142.	Др. А. Форель.	Про алькоголь	0 20	"
143.	С. Черкасенко.	Хвилини, поезії	0 56	"
144.	А. Оляр.	Від монархії до республіки	0 40	"
145.	О. Тесленко.	Страчене життя.	0 56	"
146.	Г. Цеглинський.	Кара совісти	0 60	"
147.	Г. Цеглинський.	Шляхта ходячкова	0 70	"
148.	Г. Цеглинський.	Соколики	0 80	"
149.	М. Левицький.	Дурисвіти	0 34	"
150.	І. Франко.	Зівяле листя.	1 40	"
151.	Я. Невестюк.	Кандидат, комедія	0 60	"
152.	І. Франко.	Панські жарти (друкують ся)		

У третій серії вийшли:

Ціна в короновій вал.

1. АКОРДИ, антологія української поезії від смерти Шевченка до найновіших часів під ред. дра Ів. Франка, з ілюстраціями Ю Панкевича, люксове видане, по ціні 6, 7 50, 8, 8 50 і	10—	Кор.
2. В. Забіла. Пісні крізь сльози	0 80	"
3. Петербурська Академія Наук у справі знесення заборони українського слова (вичерпане).		
4. О. Вишневський. На переломі	1 20	"
5. С. Томашівський. Володимир Антонович (вичерпане).		
6. Задачі статистичного дослідження австрійської України	0 30	"
7. Мова (В. Лиманський). Старе гвіздо—молоді птахи	2 —	"
8. Ів. Франко. Великий шум	1 40	"
9. Марко Вовчок. Посмертні оповідання	2 10	"
10. М. Лозинський. Польська народова демократія	1 40	"
11. Й. Боср. Сила віри, повість	1 40	"
12. К. Гамеун. Пан, повість	1 12	"
13. О. Кобилянська. В неділю рано зілля копала	2 24	"
14. Р. Кінлвіг. Оповідання	1 70	"
15. С. Лягерлсф. Королеви півночі, оповід.	2 20	"
16. Б. Ібанісс. Хатина, повість	1 70	"

Всі видання Видавничої Спілки має в виключній розпродажі Книгарня Наукового Товариства імени Шевченка у Львові, Ринок ч. 10 (до Росії висилає по ціні коло 45 коп. за одну корону). Сама Видавнича Спілка не займаєть ся продажем і висилкою книжок.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

B-2204

Ціна 60 сот.